

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Ankeadgangen for småkravssaker

Kravet om ankesamtykke i lys av retten til rettferdig rettergang og hensynet til effektivitet

Benedikte Andrine Torvik Lien

Masteroppgave i rettsvitenskap JUR-3902, desember 2022

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og relevans	1
1.2	Problemstilling	3
1.3	Historikk.....	5
1.4	Metode.....	6
1.5	Avgrensning	7
1.6	Videre fremstilling	8
2	Småkravsprosessen.....	9
2.1	Introduksjon til småkravsprosessen	9
2.2	Småkravsprosessens utfordringer.....	10
2.3	Sivilprosessens funksjoner i småkravsprosessen	12
2.4	Småkravsprosessens anvendelsesområde.....	14
2.5	Kort om saksbehandlingsreglene	17
3	Retten til rettferdig rettergang	19
3.1	Retten til overprøving.....	22
3.2	Kravet til forsvarlig saksbehandling	23
3.3	Hensynet til effektivitet.....	24
4	Ankeregelen for småkravssaker	26
4.1	Krav om samtykke for anke til lagmannsretten	26
4.1.1	Vilkår for at en sak krever ankesamtykke	27
4.1.2	Verdifastsettelsen i lagmannsretten.....	29
4.2	Begrunnelsen bak regelen om ankesamtykke	31
4.3	Momenter i vurderingen av om samtykke skal gis	32
4.3.1	Helhetsvurderingen	33
4.3.2	Sakens karakter	34
4.3.3	Partenes behov for overprøving	36

4.3.4	Svakheter ved avgjørelsen eller behandlingen av saken	38
4.3.5	Ankegjensstandens verdi	41
4.3.6	At saken har vært behandlet etter småkravsprosessen	43
4.3.7	Sakens prinsipielle betydning.....	44
5	Avsluttende vurdering	46
	Referanseliste	51

1 Innledning

1.1 Tema og relevans

Temaet for oppgaven er reglene om anke til lagmannsretten for saker som har blitt behandlet etter reglene om småkravsprosess i tingretten. Etter lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (heretter tvl.) § 29-13 første ledd kreves det samtykke fra lagmannsretten for å fremme en anke i saker hvor ankegjensstandens verdi er under kr 250.000. Gjennom regelen begrenses ankeadgangen for saker om mindre verdier.

Etter norsk rett er utgangspunktet at saker kan overprøves. En adgang til overprøving er viktig av flere grunner, blant annet for å sikre et materielt riktig resultat og tillit til domstolene.¹ Å sørge for at flest mulig saker får et materielt riktig resultat er en grunnleggende målsetning for rettergangsordningen,² og bidrar til å sikre borgernes rettssikkerhet.³ Videre er overprøving viktig for å sikre tillit til domstolene, ved at partene får adgang til kontroll av avgjørelsene. Uten tillit til rettssystemet kan det antas at saker ikke tas inn for domstolene.

Ved tvl. § 29-13 første ledd begrenses adgangen til overprøving for enkelte saker.

Begrensningen er begrunnet i proporsjonalitetshensyn, og omfatter de saker hvor påløpte utgifter ved en ankebehandling ofte vil overstige ankegjensstandens verdi.⁴ En begrenset ankeadgang er ikke problematisk i seg selv. Problemet oppstår dersom den begrenses på en slik måte at enkelte sakstyper i realiteten ikke kan ankes.

Regelen om ankesamtykke gjelder som utgangspunkt for alle saker behandlet etter tvisteloven. Det innebærer at også saker behandlet etter allmennprosessen kan kreve

---

¹ Justis- og beredskapsdepartementets «Forslag til endringer i tvisteloven – tvistelovevalueringen», sendt på høring i juli 2018:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/a810bd3445ch4f89a0d8368955f41e2f/horingsnotat---tvistelovevalueringen.pdf> (lest 05. oktober 2022) punkt 7.5.3.

² Skoghøy, Jens Edvin A., *Tvisteløsning*, 4. utgave, Universitetsforlaget, 2022, s. 537.

³ NOU 2001: 32 A Rett på sak Lov om tvisteløsning (tvisteloven), s. 236. For nærmere om begrepet rettssikkerhet, se Mæhle, Synne Sæther og Aarli, Ragna, *Fra lov til rett*, 3. utgave, Gyldendal Juridisk, 2022, s. 143-145.

⁴ Prop. 133 L (2018-2019) Endringer i tvisteloven (verdigransene), s. 26-27.

samtykke. Bakgrunnen for at oppgaven likevel primært skal ta for seg ankeregelen særlig for småkravssaker er todelt.

For det første kan det legges til grunn at småkravssaker utgjør en stor del av de saker som krever ankesamtykke etter tvl. § 29-12 første ledd. Terskelverdien for saker som krever ankesamtykke er sammenfallende med hovedregelen for hvilke saker som behandles etter småkravsprosessen.⁵ Følgelig vil de fleste saker behandlet etter småkravsprosessen kreve ankesamtykke. Samtidig vil mesteparten av de sakene som krever ankesamtykke være behandlet etter småkravssporet.⁶ Til tross for at det ikke er noen automatisk likhet mellom reglene, vil småkravsprosessens anvendelsesområde og samtykkeregelen ofte aktualiseres i de samme sakene.⁷

For det andre kan det stilles spørsmål ved om det er problematisk å ha en innsnevret ankeadgang for saker som har vært behandlet etter en forenklet prosess. Småkravsprosessen er utformet som en forenklet behandlingsmåte sammenlignet med allmennprosessen, slik at saker om mindre verdier kan behandles raskere og mer effektivt, og på den måten være kostnadsbesparende.⁸ Da et gjennomgående problem for småkravssaker er at kostnadene ved en domstolsbehandling raskt kan overstige tvistegjenstandens verdi,⁹ kan en forenklet og derav billigere prosess være fordelaktig for både domstolen og partene. Som det illustreres i punkt 2.5, kan imidlertid den forenklete prosessen medføre en økt risiko for uopplyste saker og feil i avgjørelsene. Av den grunn kan det tenkes at behovet for ankeadgang øker.

Det må kunne sies å være akseptabelt at det foreligger en viss større risiko for feil i avgjørelser, dersom alternativet er ingen prosess i det hele tatt.¹⁰ Småkravssaker har ikke nødvendigvis et særlig behov for overprøving, slik at ankeadgangen bør være videre enn ellers. Det sentrale er at det må være en reell adgang til å overprøve slike saker når det er behov for det.

---

⁵ Se tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a.

⁶ Prop. 133 L, s. 34.

⁷ Se nærmere under punkt 4.1.1.

⁸ NOU 2001: 32 A, s. 337.

⁹ NOU 2001: 32 A, s. 339.

¹⁰ NOU 2001: 32 A, s. 337.

Dersom det viser seg at de momentene som gjør at en sak kvalifiserer til småkravsprosessen, er de samme som vektlegges tungt for å nekte ankesamtykke, kan det innebære at man i praksis stenger for at slike saker overhodet kan ankes. Da vil ikke småkravssaker ha noen reell ankeadgang.

I tillegg er vi nå inne i en tid med lav kroneverdi og økte kostnader for nordmenn. Det er rimelig å anta at mange vil verne om verdiene sine i enda større grad enn før, og derfor ha visse forventninger om hvordan saken deres behandles i domstolene. For mange er et krav på kr 250.000 en betydelig sum.¹¹ En tenkelig forutsetning for at borgerne skal bringe en sak inn for domstolene, kan da være at de føler seg trygg på at saken blir avgjort på en betryggende og korrekt måte.

Når en sak omhandler verdier av stor betydning for en part kan en forenklet prosess føre til at særlig en tapende part ikke føler seg tilstrekkelig ivaretatt av domstolene. Nok en begrensning i form av anketillatelse for å kunne overprøve saken, der parten er uenig i dommen, kan da oppfattes som et ytterligere urettmessig rettstap. Dersom borgerne får en oppfatning av at behandlingen av småkrav ikke er god nok, vil presumtivt færre ha et ønske om å gå til domstolene med slike saker. Domstolene vil da få vanskeligheter med å oppfylle sine funksjoner.¹²

1.2 Problemstilling

Hovedproblemstillingen for oppgaven er å vurdere i hvilken grad kravet om ankesamtykke ivaretar småkravsinnhaveres rett til rettferdig rettergang, slik rettigheten fremgår av lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (heretter Grl.) § 95 og Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. November 1950 (heretter EMK) art. 6 nr. 1. Formålet med oppgaven er å vurdere hvordan regelen – slik den er utformet og praktiseres i dag – oppfyller de grunnleggende hensyn prosessreglene skal ivareta, herunder hensynet til effektivitet og de underliggende rettigheter som inngår i retten til rettferdig rettergang.

---

¹¹ Prop. 133 L, s. 27.

¹² Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om meklings og rettergang i sivile tvister (tvisteloven), s. 72. Se punkt 2.3 om sivilprosessens funksjoner.

Oppgaven vil også problematisere hvorvidt ankeadgangen i småkravssaker kan sies å være reell, ut fra hvordan samtykkevurderingen praktiseres i slike saker. Det er ikke tvil om at det aksepteres begrensninger i ankeadgangen, men spørsmålet er hvorvidt ordningen med anketillatelse er utformet på en slik måte at småkravssaker har en tilfredsstillende mulighet til å slippe gjennom til ankebehandling.

Problemstillingen søkes løst gjennom å vurdere adgangen til å få prøvd småkravssaker for lagmannsretten, nærmere bestemt hva som ligger i lagmannsrettens vurdering for å gi samtykke, og hvordan den konkrete vurderingen gjenspeiler avveiningen av hensynet til effektivitet og retten til rettferdig rettergang. Det sees nærmere på hvilke vurderingsmomenter som kan være relevante i vurderingen, og på hvilken måte disse kan vektlegges for å sørge for en rettferdig og reell overprøving av småkravssaker.

Begrunnelsen for at regelen vurderes opp mot retten til rettferdig rettergang er at det er et overordnet prinsipp, som oppstiller de grunnleggende krav som stilles til domstolene og deres behandling av sivile krav.¹³ Prinsippet har bred rettskildemessig forankring, blant annet i Grl. § 95, EMK art. 6 nr. 1 og tvl. § 1-1 første ledd siste strekpunkt.

De fleste menneskerettigheter er ikke absolutt, og statene har adgang til å gjøre begrensninger.¹⁴ Et av vilkårene for å kunne gjøre inngrep i rettigheten, både etter EMK og Grunnloven, er at inngrepet må være proporsjonalt.¹⁵ Det innebærer at både regelen om anketillatelse som sådan, og en ankenektelse i den konkrete sak må være proporsjonal.

Ved siden av proporsjonalitet er også hensynet til prosessøkonomi sentralt. Både proporsjonalitet og prosessøkonomi var hensyn av stor betydning ved utformingen av prosessreglene i tvisteloven, herunder regelen om anketillatelse.¹⁶ Ved anvendelsen av regelen om ankesamtykke må retten til rettferdig rettergang veies opp mot prosessøkonomiske hensyn og proporsjonalitet.

---

¹³ Retten til rettferdig rettergang er også et overordnet prinsipp i straffesaker. Da oppgaven er innenfor sivilprosessens område går det ikke nærmere inn på de strafferettslige sider av prinsippet.

¹⁴ Skoghøy (2022), s. 18. Mer om dette under punkt 3.

¹⁵ Skoghøy (2022), s. 18.

¹⁶ NOU 2001: 32 A, s. 129 og 131-132.

1.3 Historikk

Før tvisteloven av 2005 fantes det ikke egne regler om småkravsprosess i norsk rett, og det nærmeste man kom var reglene om forenklet rettergang.¹⁷ For enkelte sakstyper var reglene obligatorisk, mens de i andre tilfeller bare gjaldt dersom partene hadde avtalt det. Reglene ble imidlertid lite anvendt i praksis.¹⁸

Reglene om småkravsprosess ble innført ved tvisteloven, som følge av et ønske om en forenklet behandlingsmåte, hvor prosessens omfang kunne tilpasses etter kravets betydning.¹⁹ Prosessparet skal sørge for en betryggende behandling av småkrav, uten at det påløper uforholdsmessige omkostninger.²⁰ Til tross for at det kan være betenkeligheter rundt en forenklet prosess, for eksempel at kvaliteten på prosessen blir svekket, ble det under lovarbeidet antatt at det ville være et bedre alternativ enn ingen prosess overhodet.²¹

Regler om begrenset ankeadgang for saker under en viss sum eksisterte allerede i tvistemålsloven, jf. tvml. § 356. Der var grensen kr 50.000.²² Ved tvisteloven ble verdigrensen for hvilke saker som krever ankesamtykke endret til kr 125.000,²³ og terskelverdien for småkravsprosess og ankesamtykke ble da sammenfallende. Selv om norsk rett hadde regler om ankesamtykke også før 2005, er det klart at den betydelige endringen i verdigrensen økte regelens aktualitet.²⁴ Fra 1. juli 2020 ble verdigrensene doblet, slik at grensen for både småkravsprosessen og ankesamtykke per i dag er kr 250.000.²⁵ Hovedsakelig var endringen begrunnet i økningen av konsumprisindeksen,²⁶ men grensen ble

---

¹⁷ Se lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (heretter tvml.) § 322 flg.

¹⁸ Jensen, Christina, *Småkravsprosessen*, 1. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS, 2021, s. 73.

¹⁹ NOU 2001: 32 A, s. 90.

²⁰ NOU 2001: 32 A, s. 233.

²¹ NOU 2001: 32 A, s. 337.

²² Da lovarbeidet med tvisteloven startet var grensen kr 20.000, men ble økt til kr 50.000 i 2003.

²³ Se tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a og § 29-13 første ledd, slik bestemmelsene lød før 1. juli 2020.

²⁴ Ot.prp. nr. 51, s. 297.

²⁵ Se lov 17. april 2020 nr. 26 om endringer i tvisteloven (verdigrensene) og Forskrift 17. april 2020 nr. 807 om ikraftsetting av overgangsregler for lov 17. april nr. 26 om endringer i tvisteloven (verdigrensene) punkt 2.

²⁶ Prop. 133 L, s. 15.

fastsatt et stykke over denne for å ta høyde for ytterligere økning også i en tid fremover.²⁷ Reglene har dermed fått ytterligere aktualitet.

1.4 Metode

Problemstillingen søkes løst med utgangspunkt i alminnelig juridisk metode, slik denne er fremstilt av Skoghøy.²⁸ Fremstillingen begrenses til å nevne noen særlige rettskildespørsmål som er aktuelle i oppgaven.

Siden regelen om ankesamtykke er begrenset til lagmannsretten, finnes det ikke praksis fra Høyesterett hvor bestemmelsen anvendes direkte. Lagmannsrettens vurdering av samtykke kan ankes til Høyesterett, slik at det finnes høyesterettspraksis tilknyttet regelen. Denne er imidlertid begrenset til overprøving av lagmannsrettens vurdering, uten at Høyesterett avsier noen realitetsavgjørelse av samtykkespørsmålet. Uttalelser fra Høyesterett ved overprøvingen kan imidlertid fungere som rettesnor for hvordan samtykkevurderingen skal praktiseres.

I utgangspunktet har underrettspraksis begrenset vekt som rettskilde.²⁹ I mangel på høyesterettspraksis i tilknytning til ankeregelen anvendes underrettspraksis i oppgaven, men hovedsakelig for å illustrere hvordan vurderingen av ankesamtykke faktisk gjennomføres i praksis. Formålet med å se hen til praksisen er å danne et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hvordan den praktiske gjennomføringen av ankeregelen ivaretar de grunnleggende hensyn prosessen skal ivareta. Til tross for at underrettspraksis i utgangspunktet ikke bør tillegges autorativ virkning, vil det i slike illustrasjonstilfeller være en relevant rettskilde.³⁰

Videre får det betydning for metodebruken at ankeregelen ikke begrenses til småkravssaker. Vurderingsmomentene som legges opp til i bestemmelsen vil dermed være passende for både saker om små krav og andre saker. Da regelen er generell, kan rettspraksis i tilknytning til regelen i andre saker enn småkravprosessen også være relevant for å si noe om hvordan vurderingen skal foretas.

---

²⁷ Prop. 133 L, s. 22.

²⁸ Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, 1. utgave, Universitetsforlaget, 2018.

²⁹ Skoghøy (2018), s. 44.

³⁰ Skoghøy (2018), s. 226.

Et siste metodisk poeng er knyttet til bruken av internasjonale kilder i oppgaven. Retten til rettfærdig rettergang er et sentralt overordnet prinsipp i prosesslovgivningen, og har sterk rettskildemessig forankring i EMK. Konvensjonen er dermed en sentral kilde i oppgaven.

Det er den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) som har ansvar for tolkning og utvikling av EMK,³¹ og det er innholdet EMD tillegger rettighetene statene er forpliktet til å sikre etter EMK art. 1. Høyesterett har gjentatte ganger uttalt at norske domstoler ved tolkningen av EMK skal bruke den samme metode som EMD.³² Praksis fra EMD vil også være av betydning for tolkningen av GrL. § 95.³³ Dermed er praksis fra EMD en sentral kilde for å klarlegge innholdet i retten til rettfærdig rettergang etter EMK og Grunnloven,

1.5 Avgrensning

Oppgaven avgrenses til ikke å behandle de materielle saksbehandlingsreglene for småkravsprosessen, slik de fremgår av bla. tvl. kap. 10, annet enn å vise til utvalgte eksempler for å illustrere hvilke grep som er tatt for å forenkle prosessen, se punkt 2.5.

Hvilke saker som behandles etter småkravsprosess er regulert i tvl. § 10-1 annet og tredje ledd. Hovedregelen fremgår av annet ledd bokstav a hvor det fremkommer at alle saker med en tvistesum under kr 250.000 behandles etter småkravsprosessen. Det er denne regelen som danner grunnlaget for valget av prosesspor i de fleste småkravssaker. Etter bokstav b-c kan også andre typer saker behandles etter småkravsprosessen, men få spor i rettspraksis tyder på at reglene er lite anvendt i praksis. Når småkravssaker omtales videre i oppgaven, siktes det til de som omfattes av hovedregelen.

Det er flere avgjørelser i en småkravssak som kan ankes. Blant annet treffes avgjørelsen av om en sak skal behandles etter småkravsprosessen i form av kjennelse, og kan ankes på nærmere bestemte vilkår, jf. tvl. § 10-1 fjerde ledd, kfr. tvl. § 29-2 første ledd. Oppgaven avgrenses til kun å vurdere adgangen til å anke tingrettens realitetsbehandling av en småkravssak til lagmannsretten, da det er i slike tilfeller at regelen i tvl. § 29-13 aktualiseres.

---

³¹ Det følger av EMK art. 19 og 32. Se også Aall, Jørgen, «EMKs betydning etter grunnlovsrevisjonen», Tidsskrift for Rettsvitenskap, Vol. 130, 5, (2017) s. 407-432, s. 420.

³² Rt. 2000 s. 996, s. 1007.

³³ Se nærmere redegjørelse under punkt 3.

Videre avgrenses oppgaven til kun å vurdere ankeregelen i tvl. § 29-13 første ledd.³⁴ Gjentatte ganger i forarbeidene, både ved endringen av verdigrensene og evalueringen av domstolene, synes det forutsatt at i saker hvor tvistesummen er under kr 250.000 er det først og fremst første ledd som kommer til anvendelse, mens annet ledd aktualiseres i andre typer saker.³⁵ Småkravssaker kan også nektes etter annet ledd, men bestemmelsen benyttes som oftest til en subsidiær vurdering. Det kan dermed forutsettes at det meste av ankesilingen for saker om små verdier foregår etter første ledd, slik at annet ledd ikke er særlig aktuell for oppgavens problemstilling.

Som nevnt er retten til rettferdig rettergang inntatt i flere rettskilder, både i nasjonal og internasjonal rett. Videre i oppgaven tas det kun utgangspunkt i rettigheten etter GrL § 95 og EMK art. 6 nr. 1. Grunnloven er rettskilden med høyest rang i Norge, og som lex superior må all øvrig norsk rett være i samsvar med denne. Videre er EMK av de internasjonale kilder med høyest anerkjennelse og størst praktisk betydning.³⁶

1.6 Videre fremstilling

Oppgaven gir først en overordnet introduksjon til småkravsprosessen, for å gi et innblikk i hvilke saker ankeregelen vurderes for, se punkt 2. Det gis en generell oversikt over småkravsprosessen, herunder prosessens funksjoner, virkeområde, og eksempler på saksbehandlingsregler som skal bidra til en forenklet gjennomføring av prosessen.

Videre redegjøres det nærmere for retten til rettferdig rettergang, og de elementene av rettigheten som er sentrale for oppgavens problemstilling, se punkt 3. I punkt 4 behandles ankeregelen i tvl. § 29-13 første ledd, gjennom å se på vilkåret for at saker krever ankesamtykke og begrunnelse av regelen, samt å se nærmere på utvalgte momenter i samtykkevalueringen. Avslutningsvis gjøres en samlet vurdering av samtykkeregelen, særlig i lys av retten til rettferdig rettergang og hensynet til effektivitet, se punkt 5.

---

³⁴ Lagmannsretten har også etter annet ledd adgang til å nekte anker fremmet, dersom retten finner det «klart at anken ikke vil føre frem».

³⁵ Se Prop. 133 L, s. 33 og NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring, s. 319.

³⁶ Blaker Strand, Vibeke, «Den europeiske menneskerettskonvensjonen» Store norske leksikon, 4. november 2022, http://snl.no/Den_europeiske_menneskerettskonvensjonen, (lest 15. november 2022)

2 Småkravsprosessen

2.1 Introduksjon til småkravsprosessen

Sivilprosess omhandler reglene for tvisteløsning i sivile saker, da særlig når tvisten har kommet inn for rettssystemet. Tvistelovens regler får anvendelse allerede fra en tvist oppstår, blant annet gjennom regler om plikter før en sak kan reises for domstolene.³⁷ Loven regulerer prosessen for rettssystemet frem til saken anses avsluttet, enten fordi partene har kommet til enighet, eller det foreligger en rettskraftig avgjørelse fra domstolene.³⁸ I tingretten er det to ulike regelsett for behandlingsmåten av en sak; allmenn- og småkravsprosessen. Som utgangspunkt utgjør allmennprosessen det alminnelige prosessporet, men i visse typer saker henvises tvisten til småkravsprosessen.

Av tvl. § 10-1 første ledd følger det at «Småkravsprosessen er den ordinære behandlingsmåten for små krav i saker for tingretten, med særlig vekt på at behandlingen er tilpasset betydningen av tvisten».³⁹ Småkravsprosessen er altså et alternativ til allmennprosessen, hvor kriteriet for reglenes anvendelsesområde som utgangspunkt knyttes til sakens verdi.⁴⁰

Særpreget med småkravssporet er at prosessen tilpasses betydningen av tvisten. Det innebærer at jo større betydning tvisten har, desto mer omfattende prosess kan det legges opp til. Andre veien kan det i saker av liten betydning legges opp til en rask og enkel prosess. Videre er spørsmålet hvordan tvistens betydning skal vurderes.

Ordlyden «betydningen av tvisten» sier ingenting om hva som vektlegges i vurderingen av hvilken betydning saken har, verken hva gjelder verdi eller annen betydning. Det taler for at det kan være rom for å legge vekt på sakens verdi, men også partenes personlige oppfatning av hvilken betydning tvisten har. Det er klart at saker av lav økonomisk verdi kan ha stor personlig verdi, for eksempel i form av å få en korrekt avklaring av et spørsmål eller affeksjonsverdi. En slik forståelse av bestemmelsen understøttes også av proposisjonen, hvor

---

³⁷ Se tvl. kap. 5.

³⁸ Tvisteloven har også regler om gjenåpning av saker i kapittel 31 som kan komme til anvendelse på et senere tidspunkt enn dette.

³⁹ En nærmere vurdering av hvilke saker som behandles etter småkravsprosessen, gjøres nedenfor i punkt 2.4.

⁴⁰ Se tvl. § 10-1 annet og tredje ledd om hvilke saker som behandles etter småkravsprosessen.

det uttales at det skal legges særlig vekt på hvilken betydning tvisten har *for partene*.⁴¹ Det er dermed gode holdepunkter for å si at betydningen av en tvist skal bedømmes både ut fra tvistegenstandens verdi og partenes subjektive oppfatning.

Når det fremkommer at behandlingen av tvisten skal tilpasses tvistens betydning åpner ordlyden for fleksibilitet i reglene. At småkravsprosessens regler er ment å være fleksible er klart forutsatt i forarbeidene.⁴² Særlig etter økningen av verdigrensen i 2020 kan fleksibilitet sies å ha blitt enda viktigere, da spennet for hvilke saker som nå behandles etter småkravsprosessen er betydelig større.⁴³

Som følge av at det legges opp til fleksibilitet i prosessen kan saker hvor tvistesummen befinner seg i den øvre grense for småkravsprosessen behandles mer inngående enn saker av mindre verdier. Fleksibilitet er et sentralt virkemiddel for å sørge for at både krav på kr 10.000 og kr 225.000 kan behandles på en betryggende måte etter småkravsprosessen. Samtidig kan det tenkes at det fleksible regelverket stiller strengere krav til en dommers årvåkenhet og aktive rolle i prosessen, da denne må tilpasses hver enkelt sak. Oppsummert er altså småkravsprosessen et alternativt, forenklet prosessspor, hvor prosessen tilpasses etter tvistens betydning.

2.2 Småkravsprosessens utfordringer

Småkravssporet legger til rette for at små krav kan behandles på en billigere og enklere måte for domstolene. Det kan være vanskelig å lage en slik prosess uten at det medfører visse utfordringer. Sett fra et vidt perspektiv vil den forenklete prosessen, som har både fordeler og ulemper, innebære at det er viktig å sørge for at det finnes en ankeadgang for disse sakene. Ankeadgangen behøver ikke å være absolutt, men det er gode grunner til at den bør eksistere, og ikke minst må den være reell. Videre vises det til to særlige utfordringer for småkravsprosessen som er med på å begrunne hvorfor.

---

⁴¹ Ot.prp. nr. 51, s. 400.

⁴² NOU 2001: 32 A, s. 339 og Ot.prp. nr. 51, s. 400.

⁴³ Prop. 133 L, s. 20-21.

Først og fremst kan betegnelsen «småkrav» tenkes å være problematisk. For mange kan det nok fremstå merkverdig at et krav på inntil kr 250.000 anses som et «småkrav».⁴⁴ Lovgiver tok hensyn til problematikken under lovarbeidet, men valgte likevel bli stående ved betegnelsen.⁴⁵ Det er imidlertid en synbar risiko at det kan skape en viss distanse mellom borgerne og domstolen, dersom man får et inntrykk av at kr 250.000, som for mange privatpersoner utgjør et betydelig beløp, er en liten sum for rettsapparatet. I saker hvor en part har satt betydelige deler av sin privatøkonomi på spill, kan det oppleves problematisk at domstolene anser det som et «småkrav» som skal henvises til en forenklet prosess. En adgang til overprøving kan da virke betryggende for parten.

En annen utfordring for småkravsprosessen er at reglene fremstår som at de er utviklet med en grunntanke om at småkrav generelt sett er enkle saker, og som av den grunn kan løses basert på en rask, billig og enkel prosess.⁴⁶ I forarbeidene synes det å være forutsatt at slike saker vil få tilstrekkelig behandling i første instans, slik at de i utgangspunktet ikke er nødvendig å overprøve.⁴⁷ At tvistesummen er lav er imidlertid ikke ensbetydende med at en står ovenfor en enkel sak. Vurderingen av hvorvidt en sak er enkel må knyttes opp mot den rettslige tvisten i saken, ikke dens verdi.

Det finnes flere eksempler på saker i domstolene av lav verdi som har vært så kompliserte at de har krevd prinsipiell avklaring av Høyesterett. Som følge av det har sakene også fått stor betydning i rettsavklaringen på deres respektive områder, se blant annet Rt. 2006 s. 179 (Støvlettdommen) og Rt. 2007 s. 1274 (Mobiltelefondommen). Selv om verdi kan være en indikator på sakens betydning, viser sakene at det ikke alltid stemmer. Da kan det heller ikke oppstilles som et generelt utgangspunkt at saker om små krav ikke er nødvendig å overprøve.

---

⁴⁴ Ved utformingen av reglene om forenklet rettergang uttalte Sorenskriveren i Eidsvoll at det var positivt at man unngikk å bruke småkravsformuleringen, da «Neppe for noen part er hans sak noen liten sak eller hans krav noe lite krav, se Ot.prp. nr. 47 (1985-1986) Om lov om endringer i rettergangslovgivningen, s. 28-29.

⁴⁵ NOU 2001: 32 A, s. 399.

⁴⁶ Jensen (2021), s. 39.

⁴⁷ Ot.prp. nr. 51, s. 296.

Til tross for enkelte utfordringer for småkravsprosessen kan det ikke være tvil om at det er behov for en slik prosess. Når alternativet til en forenklet og summarisk prosess er ingen prosess, må en heller må ta til takke med begrensninger i reglene.⁴⁸

2.3 Sivilprosessens funksjoner i småkravsprosessen

Av forarbeidene til tvisteloven fremgår det at sivilprosessen har to hovedfunksjoner, en individuell funksjon, og en allmenn funksjon (samfunnsfunksjonen). Mens den individuelle funksjonen baseres på å løse konkrete tvister og gi avklaring for de involverte parter, er samfunnsfunksjonen å gjennomføre den materielle retten i samfunnet, slik at denne etterleves.⁴⁹ Samfunnsfunksjonen innebærer også å sørge for rettsavklaring og rettsutvikling, en oppgave som særlig er tillagt Høyesterett.⁵⁰ Ved utformingen av prosessreglene er det viktig at disse funksjonene ivaretas best mulig.⁵¹

Det finnes ingen egne funksjoner for småkravsprosessen, men de to ovennevnte har vært viktige ved utformingen av prosessporet.⁵² Småkravsprosessen ble inntatt som et virkemiddel for å oppnå hovedfunksjonene for sivilprosessen i saker om små krav.⁵³

Ved utformingen av småkravssporet var proporsjonalitet et gjennomgående viktig hensyn for å ivareta både domstolene som organ og partene i en prosess.⁵⁴ Proporsjonalitet er et grunnleggende prinsipp i tvisteloven,⁵⁵ og handler om at det ikke skal brukes mer tid og ressurser på saker enn de er verdt. Som en forenklet behandlingsmåte, hvor prosessens omfang kan tilpasses etter kravets størrelse, gjenspeiler småkravsprosessen som helhet proporsjonalitetsprinsippet.⁵⁶

En viktig forutsetning for å sikre funksjonene er å sørge for at saker faktisk kommer inn for domstolene. Hvis ikke kan verken den individuelle funksjonen eller samfunnsfunksjonen

---

⁴⁸ NOU 2001: 32 A, s. 337.

⁴⁹ NOU 2001: 32 A, s. 112 og 127.

⁵⁰ NOU 2001: 32 A, s. 127, jf. s. 91.

⁵¹ NOU 2001: 32 A, s. 232.

⁵² NOU 2001: 32 A, s. 138.

⁵³ Jensen (2021), s. 26-27.

⁵⁴ NOU 2001: 32 A, s. 114.

⁵⁵ Prinsippet kommer blant annet til uttrykk i formålsbestemmelsen i tvl. § 1-1 annet ledd.

⁵⁶ NOU 2001: 32 B Rett på sak Lov om tvisteløsning (tvisteloven), s. 651

oppnås. Særlig for småkrav kan det være et problem at flere kvier seg med å gå til domstolene, i frykt for at en alminnelig domstolsprosess vil være omfattende og medføre store kostnader som raskt kan stå i et misforhold til tvistesummen. Innføringen av egne behandlingsregler for småkrav som gir rom for en hurtigere og mer kostnadseffektiv prosess, skulle sørge for at flere tok de mindre, mer hverdagslige kravene til domstolene.⁵⁷

Videre var det en utfordring da tvisteloven ble utformet at norske domstoler allerede da tilsynelatende hadde problemer med å oppfylle borgernes rett til å få en sak avgjort innen rimelig tid, jf. EMK art. 6 nr. 1 og Grl. § 95.⁵⁸ Dersom flere saker tas inn for domstolene, vil det utvilsomt øke domstolenes arbeidsmengde. I så fall vil det være vanskelig å forene et ønske om at flere små krav skal tas inn for retten, når behandlingen allerede tar for lang tid.

Løsningen var å gi domstolene regler som gir adgang til en raskere og mer effektiv behandling av småkrav. Det skulle bidra til at partene fikk adgang til domstolene, samtidig som at domstolene fikk et større handlingsrom i ressursbruken i den enkelte sak. På den måten kunne man sørge for at økningen av arbeidsmengden i domstolene ikke ble for stor, samtidig som at småkrav fikk en betryggende vei inn i rettssystemet.

Dersom flere krav bringes inn for domstolene, kan det antas at antallet anker øker som en naturlig følge av et større saksantall i domstolene. Da flertallet av avgjørelser i tingretten ikke ankes,⁵⁹ er det imidlertid vanskelig å si noe presist om hvordan det vil utspille seg. I tråd med at det har blitt åpnet for en småkravprosess som skulle bringe flere saker inn for domstolene, kan det likevel da tenkes at også behovet for å begrense ankeadgangen har aktualisert seg ytterligere. På den måten kan hensikten med å innføre en småkravprosess ha nær sammenheng med behovet for en regel om ankesamtykke.

---

⁵⁷ NOU 2001: 32 A, s. 113-114.

⁵⁸ NOU 2001: 32 A, s. 111-112.

⁵⁹ Ot.prp. nr. 51, s. 353.

Som nevnt innebærer det å ha en småkravsprosess fordeler for både domstolene og partene. Fra et individperspektiv er det imidlertid også en viktig målsetning at partene føler at de har fått prosessrettferdighet.⁶⁰ En småkravsprosess som ivaretar både domstolene og partene på papiret antas å ha liten verdi, dersom det ikke oppleves slik for partene. Ved anvendelsen av småkravsprosessen er det derfor viktig å sørge for at partene føler seg ivaretatt på den måten reglene tar sikte på. Hvis det spres en oppfatning om at småkravsprosessen bare fungerer i teorien, risikerer man at kravene ikke tas inn for domstolene likevel. Derfor er det viktig å sørge for at domstolsadgangen for slike saker er reell.⁶¹ En ankeadgang kan da også være sentral for å betrygge partene, dersom de har rimelig grunn til å tro at det foreligger feil ved den første behandlingen.

2.4 Småkravsprosessens anvendelsesområde

Hovedproblemstillingen for oppgaven er ankeadgangen for småkravssaker, herunder kravet om ankesamtykke. Vurderingen av om en sak faller inn under småkravsprosessen, og om det kreves samtykke til anke er i utgangspunktet to ulike vurderinger. Som nevnt i punkt 1.1 er terskelverdien for de to reglene sammenfallende, slik at vilkårene langt på vei er de samme. Vurderingen av om en sak faller inn under småkravsprosessen på grunn av terskelverdien vil dermed være relevant for samtykkespørsmålet ved anke.

Reglene om hvilke krav som skal behandles etter småkravsprosessen og dermed ansees som «småkrav» fremgår av tvl. § 10-1 annet og tredje ledd. Hovedregelen er at «alle saker hvor tvistesummen er under kr 250 000» behandles etter småkravsprosessen, jf. tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden sett i sammenheng med bestemmelsens annet ledd bokstav c, som regulerer når saker om ideelle verdier kan behandles etter prosessporet, er at enhver sak om formuesverdier under den fastsatte verdigrensen som utgangspunkt *skal* behandles etter småkravsprosessen, uavhengig av partenes mening. At småkravsprosessen er den ordinære behandlingsmåten for slike krav fremkommer uttrykkelig av loven, jf. tvl. § 10-1 første ledd. Det forstås som at unntak krever hjemmel.

---

⁶⁰ Jensen (2021), s. 29 med videre henvisninger.

⁶¹ NOU 2001: 32 A, s. 113.

Ved at regelen fremstår som en «skal»-regel, følger det av ordlyden at partene ikke har adgang til å avtale seg bort fra prosessporet. Fraværet av avtalefrihet er klart forutsatt i forarbeidene.⁶² Det er proporsjonalitetshensynet og forsvarlig bruk av domstolsressurser som begrunner at man ikke kan avtale seg bort fra småkravsprosessen.⁶³ Formålet om at en sak ikke skal tillegges mer tid og ressurser enn den er verdt kan vanskelig tenkes å få gjennomslag ofte nok, dersom det er opp til partene selv å benytte seg av den forenklete prosessen. Den manglende avtalefrihet gjelder også for krav om ankesamtykke etter tvl. § 29-13 første ledd, og det er den samme argumentasjon som ligger til grunn.

Av tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a kan det altså utledes to vilkår for at en sak behandles etter småkravsprosessen. (1) Saken må gjelde formuesverdier, og (2) tvistegjenstandens verdi må ikke overstige kr 250.000.

I motsetning til ankeregelen i § 29-13 første ledd fremgår ikke vilkåret om formuesverdier direkte av ordlyden i bokstav a, men må kunne innfortolkes i bestemmelsen. En regel som avgrenses etter tvistegjenstandens verdi, forutsetter at saken omhandler formuesverdier. I tillegg fremgår det av forarbeidene at verdien i bokstav a skal fastsettes etter reglene om verdifastsettelse.⁶⁴ Etter tvl. § 17-1 annet og tredje ledd gjelder reglene om verdifastsettelse for saker om formuesverdier. Det er dermed klart at det er et vilkår at saken må omhandle slike goder. Begrunnelsen for at saker om ideelle verdier faller utenfor er at proporsjonalitetshensynet ikke slår til i slike saker, da kostnadene ved saksgangen ikke kan veies opp mot en tvisteverdi.⁶⁵

I forarbeidene er det lagt til grunn at spørsmålene om en sak skal behandles etter småkravsprosessen, og om en sak krever ankesamtykke etter tvl. § 29-13 første ledd, er de tilfellene hvor vurderingen av om saken omhandler formuesverdier kan ha størst betydning.⁶⁶ Da vilkåret antas å være det samme, får den videre vurderingen av kravet om formuesverdier direkte relevans for samtykkevurderingen.

---

⁶² NOU 2001: 32 A, s. 340.

⁶³ NOU 2001: 32 A, s. 340.

⁶⁴ NOU 2001: 32 B, s. 763.

⁶⁵ NOU 2001: 32 A, s. 340.

⁶⁶ NOU 2001: 32 B, s. 809.

Vilkåret om «formuesverdier» går igjen i flere steder i tvisteloven, blant annet i § 6-2 annet ledd om hvilke saker som krever forliksrådsbehandling og kapittel 17 om verdifastsettelse. Uttalelser knyttet til vilkåret i de respektive bestemmelsene kan dermed være relevant for avgrensningen av hvilke krav som behandles etter småkravprosessen.

At saken omhandler formuesverdier innebærer at tvistegjenstanden er omsettelig. Om en sak gjelder formuesverdier eller ideelle interesser må avgjøres ut fra en objektiv vurdering, hvor det ikke er avgjørende hva partene selv måtte mene.⁶⁷ Verdien skal fastsettes til den reelle økonomiske verdi tvisten har,⁶⁸ og det skal vurderes fra saksøkerens (eller den ankende parts) perspektiv.⁶⁹ I forarbeidene sies det likevel at den subjektive oppfatning ikke kan være avgjørende, noe som tilsier at vurderingen ikke er fullstendig objektiv. Det tyder på at det er rom for å tillegge partens oppfatning en viss vekt.

For de tilfeller hvor en sak gjelder både en formuesverdi og ideelle interesser, må det tas utgangspunkt i hva som fremstår som den dominerende karakter av saken. Dersom de ideelle interesser er betydelig, eller det ikke er mulig å fastslå hva som er den dominerende karakteren, må saken anses å gjelde ideelle verdier.⁷⁰

For at en sak skal gjelde en formuesverdi må altså tvistegjenstanden ut fra en hovedsakelig objektiv vurdering være av økonomisk verdi, samt at det økonomiske aspektet må være den dominerende karakter av saken.⁷¹

Det andre vilkåret er at tvistesummen må være under kr 250.000. De nærmere regler for verdifastsettelse fremgår av tvistelovens kapittel 17. Da det vil være for omfattende, behandles ikke disse reglene inngående i oppgaven. Det kan kort nevnes at verdifastsettelse skjer etter rettens skjønn med utgangspunkt i nærmere lovbestemte retningslinjer.⁷² Dersom

---

⁶⁷ NOU 2001: 32 B, s. 809.

⁶⁸ Rt. 2010 s. 915 avsnitt 19.

⁶⁹ Se tvl. § 17-2 første ledd. Hvilken parts oppfatning som skal legges til grunn er viktig fordi en sak som er av ideell interesse for en part kan være av økonomisk betydning for den andre. Se nærmere i NOU 2001: 32 B, s. 809.

⁷⁰ NOU 2001: 32 B, s. 809.

⁷¹ Det fremkommer av Ot.prp. nr. 51, s. 294 at det samme gjelder for kravet om ankesamtykke i tvl. § 29-13 første ledd.

⁷² Se tvl. §§ 17-2 til 17-5.

retten kommer til at kravet har en verdi under kr 250.000 er småkravsprosessen den ordinære behandlingsmåten, jf. tvl. § 10-1 første ledd.

Av tvl. § 10-1 tredje ledd fremgår unntakene for når slike saker likevel skal behandles etter allmennprosessen. Av ordlyden «behandles likevel ikke» følger det at regelen er absolutt, slik at det for de saker som omfattes ikke er rom for retten til å utøve skjønn i valget av prosesspor.

Unntaket av størst relevans for rekkevidden av hovedregelen er tredje ledd bokstav d. Etter bestemmelsen kan en sak som i utgangspunktet skal behandles etter småkravsprosessen fordi tvistesummen er under kr 250.000 unntas, dersom saken har «vesentlig betydning ut over den konkrete tvist, eller hensynet til forsvarlig behandling nødvendiggjør behandling ved allmennprosess».

En naturlig språklig forståelse av ordlyden er at vilkårene legger opp til en skjønnsmessig vurdering av domstolene. Av forarbeidene fremkommer det at det er høy terskel for å gjøre unntak etter denne bestemmelsen, og at den er forbeholdt tilfeller hvor saken har prinsipiell betydning for minst en av partene, eller for de saker hvor tvisten er så komplisert eller kompleks at saken ikke kan behandles tilfredsstillende etter småkravsprosessen.⁷³

Det er altså snakk om en snever unntaksregel, og det skal mye til for å unnta saken fra småkravsprosessen. At vilkårene er skjønnsmessig utformet innebærer at domstolene må foreta en konkret vurdering. Dersom retten etter den konkrete vurderingen kommer til at ett av vilkårene er oppfylt, må saken behandles etter allmennprosessen. Da verdien er under kr 250.000 unntas likevel ikke saken fra kravet om ankesamtykke etter tvl. § 29-13 første ledd. For de saker om formuesverdier under kr 250.000 som ikke oppfyller vilkårene i unntaksregelen, skal disse behandles etter småkravsprosessen.

2.5 Kort om saksbehandlingsreglene

Småkravsprosessen skal sørge for å gi partene en prosess for domstolene som de ellers ikke ville risikert. Prosessen har mange positive elementer og bidrar som oftest til å løse saker uten

---

⁷³ NOU 2001: 32 B, s. 763.

noen særlig problematikk. Det kan særlig tenkes i saker hvor partene er enige om faktum, men ikke har tilstrekkelig kompetanse om jussen til å få en utenrettslig løsning.

Til tross for at småkravssakene som oftest ender bra, er det rettet kritikk mot enkelte deler av småkravsprosessen.⁷⁴ En risiko for feil i rettsavgjørelser vil alltid eksistere. Det er imidlertid ikke tvil om at en forenklet prosess kan skape en forhøyet risiko for feil sammenlignet med allmennprosessen. Følgelig vil det være særlig viktig å sørge for at slike saker har en reell ankeadgang.

For å illustrere ankebehovet gis det eksempler på saksbehandlingsregler i den forenklete prosessen, og hvordan utslagene av disse gjør risikoen for feil høyere. Da det vil bli for omfattende å gjennomgå ethvert ledd i saksbehandlingen vises det til tre utvalgte eksempler som er aktuelle i de fleste småkravssaker.

For det første finnes det ingen lovbestemt adgang til planmøte eller muntlig saksforberedelse.⁷⁵ Et innledende møte for å legge en plan for den videre behandling av saken kan være av stor betydning for å sørge for en mest mulig ryddig og effektiv prosess. Videre kan en muntlig saksforberedelse bidra til å belyse saken raskere og bedre, da det kan antas at de fleste har lettere for å uttrykke seg muntlig enn skriftlig.⁷⁶

For det andre skal sluttmøtet som hovedregel ikke vare mer enn en dag, jf. § 10-3 annet ledd. I forarbeidene legges det opp til at sluttmøtet ikke skal vare mer enn 2-3 timer, med unntak av sakene i det øvre sjiktet av verdigrensen.⁷⁷ Det vil variere fra sak til sak, men det er begrenset hvor mye partene rekker å legge frem på så kort tid. Partene kan da bli tvunget til å prioritere hva som skal presenteres for retten, og må i verste fall utelukke relevante bevis eller argumentasjon.

---

⁷⁴ Se blant annet Jensen (2021), særlig kapittel 4 og 6-9.

⁷⁵ I allmennprosessen er dette regulert i tvl. §§ 9-4 og 9-5, og ingen av disse er inntatt i § 10-2 første ledd som angir de bestemmelsene som skal gjelde for småkravsprosessen.

⁷⁶ Det gjelder særlig for selvprosederende parter som sjeldent har god juridisk kompetanse. I småkravssaker vil det raskt bli uforholdsmessig dyrt å benytte advokathjelp, slik at mange parter er selvprosederende. Se også Ot.prp. nr. 51, s. 200.

⁷⁷ NOU 2001: 32 A, s. 342.

Til sist kan det nevnes at det er en bredere adgang til å avskjære bevis i småkravssaker. Etter tvl. § 10-3 femte ledd tredje punktum føres bare de bevis som er nødvendig for å sikre en forsvarlig behandling. Utgangspunktet om fri bevisførsel etter tvl. § 21-3 første ledd, kan dermed sies å være betydelig begrenset i småkravsprosessen.⁷⁸

I enkelte tilfeller kan det tenkes å være vanskelig for en dommer å avgjøre hvilke bevis som er nødvendige, uten at disse har blitt fremlagt. Sett i lys av tvl. § 10-2 tredje ledd om at bevis kan fremsettes for retten inntil én uke før sluttbehandling, kan retten få dårlig tid til å vurdere bevisenes relevans. Dersom man i tillegg ser på regelen om tidsrammen for sluttbehandling, vil det foreligge en reell risiko for at bevis av betydning blir avskjært og på den måten ikke tatt med i vurderingen av saken. Dersom bevisene er viktig for å belyse saken kan det være problematisk.

Felles for alle tre eksemplene er at de forenklede elementene i reglene, sammenlignet med allmennprosessen, kan gå på bekostning av sakens opplysning. Jo dårligere opplyst en sak er, desto større vil risikoen være for at saken ikke får et materielt riktig resultat. Behovet for overprøving aktualiseres da i stor grad.

3 Retten til rettferdig rettergang

Retten til rettferdig rettergang er en overordnet norm som utgjør grunnlaget for hvilke krav som stilles til domstolsbehandlingen. Rettigheten er en sentral del av EMK, og er inntatt i kapittelet om menneskerettigheter i Grunnloven. Staten er dermed forpliktet til å ivareta denne rettigheten overfor enhver borger, slik at de ikke kan beslutte at den bare skal gjelde for enkelte personer eller grupper i samfunnet.

Videre i punktet gjøres det først rede for hjemlene for normen i Grl. og EMK, før det sees nærmere på elementene i normen som har størst relevans for samtykkeregelen, herunder retten til overprøving, retten til forsvarlig saksbehandling og hensynet til effektivitet.

---

⁷⁸ Til sammenligning er adgangen for å avskjære bevis i allmennprosessen langt mer begrenset, jf. tvl. § 21-7 og § 21-8.

Grl. § 95 første ledd første og annet punktum lyder:

«Enhver har rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid. Rettergangen skal være rettferdig og offentlig.»

Rettferdig rettergang er et paraplybegrep, og hva som ligger i kravet kan ikke angis eksakt.⁷⁹ Det fremkommer av forarbeidene til Grl. § 95 at det nærmere innhold i retten til rettferdig rettergang må klarlegges med utgangspunkt i tidligere nasjonal rettspraksis på området og den omfattende internasjonale praksis, særlig fra EMD.⁸⁰ Likevel er det klart at det er Høyesterett som har ansvar for tolkning av Grunnlovens menneskerettigheter, slik at det er deres tolkning som får avgjørende betydning.⁸¹ Praksis viser imidlertid at Høyesterett langt på vei tolker grunnlovsbestemmelsene i lys av EMK.⁸² Innholdet i Grl. § 95 utfylles dermed i stor grad av EMDs praksis om EMK art. 6 nr. 1,⁸³ slik at innholdet i de to rettighetene langt på vei er sammenfallende. Retten til overprøving er imidlertid et eksempel på at Grunnloven er mer vidtrekkende enn EMK.

Grunnlovens § 95 ble vedtatt i 2014. På det tidspunktet var allerede EMK en del av norsk rett, slik at grunnlovskodifiseringen av prinsippet ikke innebar noen praktisk endring i rettstilstanden, utover at rettigheten fikk et styrket vern i norsk rett.⁸⁴ Både reglene om småkravsprosess og kravet om ankesamtykke eksisterte før retten til rettferdig rettergang ble inntatt i Grunnloven.⁸⁵ Grunnlovsbestemmelsen kan dermed ikke ha hatt betydning for utformingen av reglene. Det er imidlertid ikke tvil om at domstolene har måttet ta hensyn til Grl. § 95 etter vedtakelsen i 2014, for eksempel ved praktiseringen av ankeregelen.

---

⁷⁹ Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 5. utgave, Fagbokforlaget, 2018, s. 442.

⁸⁰ Dok. nr. 16 (2011-2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven, s. 122.

⁸¹ Rt. 2015 s. 93 avsnitt 95.

⁸² Aall (2017), s. 430.

⁸³ Pedersen, Jussi Erik og Skoghøy, Jens Edvin A., *Grunnleggende sivilprosess*, 1. utgave, Universitetsforlaget, 2020, s. 29.

⁸⁴ Dok. nr. 16, s. 121.

⁸⁵ Tvisteloven ble vedtatt i 2005, og da hadde man allerede regler om ankesamtykke i tvistemålsloven.

Derimot er det klart at rettighetene etter EMK var av betydning for utformingen av reglene i tvisteloven.⁸⁶ Av EMK art. 6 nr. 1 første punktum fremgår følgende:

«In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. »

Gjennom lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (heretter mrl.) §§ 2 og 3 er EMK inntatt med forrang i norsk rett. Norske regler og praksis må derfor være i overensstemmelse med konvensjonen, og ved motstrid går EMK foran. At retten til rettferdig rettergang har et sterkt rettskildemessig grunnlag i norsk rett gjennom både Grl. og EMK understreker viktigheten av prinsippet.

Det nærmere innhold i rettigheten i EMK art. 6 nr. 1 har blitt klarlagt gjennom EMDs praksis, og flere rettigheter har blitt innfortolket i bestemmelsen utover de som følger av ordlyden. Det gjelder blant annet kravet om muntlighet ved saksbehandlingen, kontradiksjonsprinsippet og likebehandlingsprinsippet. De samme rettighetene har også blitt innfortolket i Grl. § 95.⁸⁷ Da norsk rett tilbyr adgang til anke, gjelder disse rettighetene ved ankebehandlingen.⁸⁸ Følgelig må rettergangen som tilbys i ankeinstansen oppfylle kravene til rettferdighet.

Betegnelsen «retten til rettferdig rettergang» kan gi inntrykk av at bestemmelsen kun sikrer at dersom en først har fått en rettergang skal denne være rettferdig. Rettigheten trekker imidlertid videre, slik at den også gir rett til å i det hele tatt få en sak prøvd i domstolene, også kalt «retten til domstolsbehandling».⁸⁹ At rettigheten sikrer borgerne i Norge adgang til domstolene er en viktig rettssikkerhetsgaranti.⁹⁰

Som nevnt er småkravsprosessen et forsøk på å sikre domstolsadgang for saker om små krav. Uten et billigere prosesspor for slike saker er det rimelig å anta at domstolsadgangen ikke vil

---

⁸⁶ NOU 2001: 32 A, s. 112.

⁸⁷ Pedersen og Skoghøy (2020), s. 49-55.

⁸⁸ Se punkt 3.1.

⁸⁹ I dom 21. februar 1975, *Golder mot Storbritannia*, avsnitt 36 (EMD-1970-4451) slo EMD fast at retten til domstolsbehandling følger implisitt av EMK art. 6 nr.1.

⁹⁰ Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter 2*, 1. utgave, Fagbokforlaget, 2021, s. 201.

være reell, fordi borgerne pådrar seg større kostnader gjennom allmennprosessen enn det kravet er verdt. De fleste vil da være tilbakeholden med å gå til domstolene.

Regelen om ankesamtykke er et eksempel på regler som kan komme i konflikt med retten til domstolsadgang, da det innebærer at ikke alle saker har lik rett til overprøving. Da retten til rettferdig rettergang ikke er absolutt, er det statens adgang til å gjøre inngrep som muliggjør en innsnevret ankeadgang. Vilkårene for å begrense rettigheten er at inngrepet må ha et legitimt formål, være proporsjonalt og ikke gripe inn i kjernen av domstolsbehandling.⁹¹

For ankeregelen i tvl. § 29-13 første ledd er retten til rettferdig rettergang et sentralt hensyn for å ivareta partene. For at adgangen til å ha en begrenset ankeadgang skal være legitim må den oppfylle vilkårene for å gjøre inngrep i rettigheten. Det kan legges til grunn at ankeregelen som sådan oppfyller vilkårene, slik at den har et legitimt formål, er proporsjonal og ikke griper inn i kjernen av domstolsbehandling. Da ankeregelen legger opp til en konkret, skjønsmessig vurdering er det ikke tilstrekkelig at regelen som sådan oppfyller inngrepsvilkårene. Retten til rettferdig rettergang må også sikres ved anvendelsen av regelen i den enkelte sak.⁹²

Av alle rettighetene som kan utledes av retten til rettferdig rettergang er det retten til overprøving, og kravet om forsvarlig saksbehandling som er mest sentrale når det kommer til regelen om ankesamtykke. Ved siden av de innfortolkede rettighetene kommer effektivitet inn som et overordnet hensyn i vurderingen av om rettigheten er krenket.

3.1 Retten til overprøving

Retten til overprøving er ikke innfortolket i EMK art. 6 nr. 1, men anses som en del av Grl. § 95,⁹³ og fremgår delvis av formålsbestemmelsen i tvisteloven.⁹⁴ At rettigheten ikke kan hjemles i EMK innebærer at statene står fritt til å vurdere om, og i hvilken utstrekning de skal

---

⁹¹ For EMK fremgår det av dom 17. januar 2012, *Stanev mot Bulgaria*, avsnitt 229-231 (EMD-2006-36760). I Rt. 2015 s. 385 avsnitt 28 uttaler Høyesterett at de samme vilkår for inngrep gjelder for Grl. § 95. Se også Skoghøy (2022), s. 18-19.

⁹² I punkt 5 redegjøres det nærmere for hvordan retten til rettferdig rettergang gjenspeiles i vurderingen i om ankesamtykke skal gis.

⁹³ Se Innst. 186 S, s. 23. Høyesterett har lagt det til grunn i flere saker, blant annet Rt. 2015 s. 334 avsnitt 56 og Rt. 2015 s. 735 avsnitt 13.

⁹⁴ Se tvl. § 1-1 annet ledd siste strekpunkt om at saker av vesentlig betydning skal kunne overprøves.

ha en ankeadgang.⁹⁵ Likevel er det slik, at dersom statene velger å ha en adgang til overprøving, må ankebehandlingen ivareta kravene etter EMK art. 6 nr. 1.⁹⁶ Videre har EMD slått fast at EMK art. 6 nr. 1 gjelder ved prøvingen av formelle vilkår for bruk av rettsmidler,⁹⁷ slik at rettigheten også må ivaretas under lagmannsrettens vurdering av om ankesamtykke skal gis.

At rettigheten ikke anses som en del av EMK har ingen direkte betydning i norsk rett, da den uansett er en del av Grunnloven. I NOU 2020: 11 på s. 326 ble det fremhevet at retten til anke er et sentralt element i retten til rettferdig rettergang etter Grunnlovsbestemmelsen, slik at det ikke er tvil om at det etter norsk rett gjelder en rett til overprøving. Som vist tidligere kan rettigheten begrenses.

3.2 Kravet til forsvarlig saksbehandling

Retten til forsvarlig saksbehandling følger av både EMK art. 6 nr. 1 og Grl. § 95. Allerede før grunnlovsbestemmelsen ble til og EMK ble en del av norsk rett, var det et ulovfestet prinsipp om forsvarlig saksbehandling i norsk rett.⁹⁸ Forsvarlighetskravet regnes dermed som en grunnsetning i norsk rett, uavhengig av regelen i EMK art. 6 nr. 1 og Grl. § 95.⁹⁹

Nøyaktig hva som ligger i kravet om forsvarlig saksbehandling kan ikke oppregnes i en liste. Om en sak har blitt forsvarlig behandlet må avgjøres ut fra en helhetsvurdering av om rettergangen fremstår som forsvarlig og rettferdig.¹⁰⁰ Det innebærer blant annet at dommerne i en sak har en aktiv plikt til å følge oppmerksomt med i forhandlingene slik at partenes interesser ivaretas på en betryggende måte.¹⁰¹

---

⁹⁵ NOU 2001: 32 A, s. 350

⁹⁶ Se dom 17. januar 1970, *Delcourt mot Belgia*, avsnitt 25 (EMD-1965-2689) og dom 2. oktober 2014, *Hansen mot Norge*, avsnitt 71 (EMD-2009-15319). Høyesterett har sluttet seg til dette flere ganger, se bla. Rt. 2009 s. 1118 S avsnitt 109.

⁹⁷ Dom 8. desember 1983, *Axen mot Tyskland*, avsnitt 28 (EMD-1978-8273) og dom 22. februar 1984, *Sutter mot Sveits*, avsnitt 30 (EMD-1978-8209).

⁹⁸ Pedersen og Skoghøy (2020), s. 43.

⁹⁹ HR-2016-217-A avsnitt 15.

¹⁰⁰ Rt. 2006 s. 856 avsnitt 17.

¹⁰¹ HR-2016-217-A avsnitt 16.

Forsvarlighetskravet kan komme i motstrid med hensynet til effektivitet. Problemet kan særlig oppstå i småkravsprosessen som skal sørge for en så effektiv prosess som mulig. Da småkravsprosessen legger opp til en raskere og mer summarisk behandling av saket, er det en betydelig risiko for at det kan gå på bekostning av forsvarlighetskravet. I så fall kan det tenkes at det oppstilles en skjerpene plikt for dommeren til å sørge for en forsvarlig saksbehandling.

Både retten til overprøving og hensynet til forsvarlig saksbehandling taler for at det er viktig å sørge for en ankeadgang for småkravssaker. Det vil utvilsomt være et viktig bidrag for å sikre materielt riktige avgjørelser og tillit til domstolene. Samtidig vil også hensynet til effektivitet være en viktig rettesnor ved praktiseringen av regelen om ankesamtykke.

3.3 Hensynet til effektivitet

Hensynet til effektivitet er et sentralt aspekt av retten til rettferdig rettergang. Rettigheten stiller etter sin ordlyd vide kvalitative krav til domstolsbehandlingen. Disse vil ikke være mulig å praktisere fullt ut, og effektivitet fungerer som et korrigerende hensyn for å ivareta rettighetene så langt det er realistisk. For at rettergangen skal være rettferdig må den altså også være så effektiv som mulig.

Effektivitet kan defineres på mange måter, ut fra hvilken sammenheng det gjelder. Slik jeg ser det, handler effektivitet om å oppnå et ønsket resultat ved bruk av minst mulig ressurser. For domstolsprosessen er det ønskede resultatet at flest saker avgjøres med materielt riktig resultat.¹⁰² En effektiv prosess baseres imidlertid ikke bare på et tidsperspektiv, herunder at en sak skal behandles så raskt som mulig. Dersom en sak behandles for raskt, slik at det legges for lite ressurser i den, kan det medføre at resultatet blir feil, og kreve en ytterligere behandling. Slikt sett er ikke nødvendigvis en rask prosess effektiv.

For at prosessen skal være effektiv må den også være av en viss kvalitet. Hvor raskt en sak kan behandles må sees i sammenheng med hvor omfattende den er, og hvor mye ressurser som kreves for å sørge for en forsvarlig behandling. Først når man har fått en forsvarlig behandling av en sak vil det være mulig å vurdere hvorvidt prosessen har vært effektiv. Bruk av tid og ressurser veies da opp mot det som er nødvendig for å oppnå materielt riktig resultat.

---

¹⁰² Skoghøy (2022), s. 537.

Nøyaktig hva som kreves for å gjøre saksbehandlingen effektiv kan være vanskelig å si noe nærmere om. Proporsjonalitetsprinsippet og prosessøkonomiske hensyn er imidlertid sentrale momenter.

Som nevnt i punkt 2.3 innebærer proporsjonalitetsprinsippet at det ikke skal legges mer tid og ressurser i en sak enn dens betydning. For domstolene innebærer det en adgang til å begrense prosessen i saker av mindre betydning, mens det i saker av større betydning er adgang til en mer omfattende prosess. Flexibiliteten er viktig for å sørge for en effektiv prosess.

Forutsetningen er imidlertid at det legges tilstrekkelig med ressurser i saken for å oppnå riktig resultat. Dersom en sak avgjøres med feil resultat risikerer domstolene en ankebehandling med de ytterligere kostnader det medfører, som ofte blir uproporsjonale i småkravssaker.

Prosessøkonomiske hensyn er også viktig for å sørge for en effektiv saksbehandling.

Domstolsbehandling er dyrt for både parter og samfunnet, slik at begrensninger av hensyn til effektivitet er nødvendig for å begrense unødvendige kostnader. Domstolsressursene er begrenset, og det vil ikke være mulig å ha velfungerende domstoler dersom kostnadene ved den enkelte sak blir for høy.¹⁰³ Det vil være naturlig for både parter og samfunnet å forsøke og begrense kostnadene så langt det lar seg gjøre, innenfor rammene av en betryggende domstolsbehandling.

En prosess som er langt dyrere enn hva saken er verdt kan vanskelig sies å være effektiv. Det er også vanskelig å se for seg en effektiv prosess dersom manglende ressurser medfører at det ikke blir noen prosess. I tillegg er det relativt klart at høye kostnader kan være et hinder for parter som i utgangspunktet ønsker å gå til domstolene med sakene sine.

På en måte er effektivitet et aspekt som bidrar til å sørge for en rettferdig rettergang for borgerne. Samtidig er det et moment som avkorter rettigheten, ved at domstolene ut fra effektivitetshensyn kan begrense prosessen. En slik adgang til å begrense saksbehandlingen, kan gi flere positive utslag for domstolsprosessen i praksis.

For det første kan det bøte på risikoen for at domstolene blir overbelastet.¹⁰⁴ Uten begrensninger for hvor mye tid og ressurser som må legges i en sak, kan det nevnte problem

---

¹⁰³ Prop. 133 L, s. 27.

¹⁰⁴ NOU 2001: 32 A, s. 236.

med at saksbehandlingen allerede tar for lang tid bli enda større, dersom flere saker tas inn for domstolene. Når prosessen i saker om små krav kan begrenses, kan det dempe den økende arbeidsmengden, og bidra til at saker kan avgjøres innen rimelig tid.¹⁰⁵

For det andre ivaretar hensynet til effektivitet partene ved at de er sikret fremgang i saken sin, og at denne blir avgjort innenfor nærmere fastsatte frister. Å ha en sak hengende over seg kan være belastende for en part, og en viss forutsigbarhet i når saken kan forventes avsluttet kan virke betryggende. En prosess som er så effektiv som mulig kan også hindre at partene pådrar seg unødige kostnader ved et saksanlegg.

Kravet om ankesamtykke for saker med tvistesum under kr 250.000 er utvilsomt et utslag av en effektivitetsvurdering,¹⁰⁶ ved at det ikke er noen automatikk i at småkravssaker fremmes til ankebehandling. I slike saker må det foretas en konkret vurdering av om det foreligger forhold som skaper behov for overprøving i den enkelte sak.

4 Ankeregelen for småkravssaker

4.1 Krav om samtykke for anke til lagmannsretten

Prosessporet for småkrav gjelder bare ved tingrettens behandling av en sak. Etter tingretten har avsagt dom i en småkravssak kan begge parter anke saken videre til lagmannsretten, jf. tvl. § 10-6. De nærmere vilkår for at lagmannsretten kan nekte anker fremmet følger av tvl. § 29-13 første og annet ledd. Regelen om ankesamtykke følger av første ledd.

Av tvl. § 29-13 første ledd fremgår det:

«Anke over dom i en sak om formuesverdier kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankegjensstandens verdi er mindre enn kr 250 000. Ved vurderingen av om samtykke skal gis, skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, de behov partene har for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelse som er anket, eller ved behandlingen av saken.»

---

¹⁰⁵ NOU 2001: 32 A, s. 237.

¹⁰⁶ Av Prop. 133 L, s. 26-27 fremgår det at ett av formålene med å justere verdigrensen opp til kr 250.000 var at summen skulle gjenspeile kostnadene ved å føre en sak for lagmannsretten.

Etter regelen krever saker med tvistesum under kr 250.000 samtykke til anke. At det oppstilles en regel om såkalt anketillatelse,¹⁰⁷ taler for at utgangspunktet er at man ikke har noen ankerett i slike saker. Etter en konkret, skjønnsmessig vurdering av retten kan man likevel få rett til anke.

Avgjørelsen om samtykke skal treffes så tidlig som mulig under saksforberedelsen, jf. tvl. § 29-14 første ledd, kfr. § 9-6 tredje ledd. Etter tvl. § 29-13 første ledd kan anken «ikke fremmes» uten lagmannsrettens samtykke. En naturlig språklig forståelse av ordlyden er at samtykke til anke må gis før ankeforhandlingen starter.

I så fall kan feil i verdifastsettelsen som har medført at ankegjensstandens verdi er fastsatt for høyt, og som viser seg først etter at ankeforhandlingen er igangsatt, medføre at saker som krever samtykke, likevel «slipper» dette. Det er imidlertid klart at ankesamtykke kan nektes også under ankeforhandlingen, dersom det viser seg at verdien av ankegjensstanden er lavere enn kr 250.000 først på det tidspunktet, jf. tvl. § 29-13 tredje ledd.

Det fremgår av tvl. § 29-12 annet ledd at ved anke over småkravssaker har lagmannsretten adgang til å oppheve tingrettens dom fremfor å fremme saken til anke, dersom «det foreligger feil i rettsanvendelsen eller vesentlige feil ved saksbehandlingen, og videre behandling av saken heller bør finne sted i tingretten». I Rt. 2009 s. 604 avsnitt 10 uttaler Høyesterett at opphevelse er et spørsmål som «står på egne ben» og som ikke er betinget av at lagmannsretten gir ankesamtykke først. Spørsmålet om lagmannsretten skal gi samtykke til anke etter tvl. § 29-13 første ledd forutsetter dermed at opphevelse av tingrettens dom ikke er aktuelt, og spørsmålet om adgangen til å oppheve avgjørelsen behandles derfor ikke nærmere.

Dersom lagmannsretten kommer til at ankesamtykke skal gis, slippes anken inn til realitetsbehandling. Når det ikke gis samtykke til anke blir dommen fra tingretten rettskraftig, med de virkningene det innebærer.¹⁰⁸

4.1.1 Vilkår for at en sak krever ankesamtykke

Av tvl. § 29-13 første ledd fremgår det at vilkårene for at en anke krever samtykke er at (1) saken gjelder formuesverdier, og (2) at ankegjensstandens verdi er mindre enn kr 250.000. Det

---

¹⁰⁷ Se Skoghøy (2022), s. 1153 om skillet mellom anketillatelse og ankesiling.

¹⁰⁸ NOU 2001: 32 A, s. 236.

er de samme vilkårene som for om en sak skal behandles etter småkravsprosessen etter tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a.¹⁰⁹

Siden vilkårene i de to bestemmelsene er sammenfallende medfører det at saker behandlet etter småkravsprosessen i henhold til hovedregelen i tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a alltid vil kreve samtykke for behandling i lagmannsretten.

At vilkårene er de samme må imidlertid modifieres. Av ordlyden «ankegjensstandens verdi» fremgår det at det etter ankeregelen kun skal sees hen til verdien det ankes over, mens verdien etter tvl. § 10-1 annet ledd bokstav a sikter til verdien av hele kravet.

Det innebærer at dersom den ankende part pretenderer å ha et krav på kr 200.000, og har fått medhold i at motparten skal betale kr 100.000, så er ankegjensstandens verdi forskjellen mellom resultatet i tingretten og anken. Ankegjensstandens verdi er da kr 100.000, og det er denne verdien som legges til grunn i vurderingen av ankesamtykke. Vurderingen av om en sak skal behandles etter småkravsprosessen og om den krever ankesamtykke er altså ikke nødvendigvis helt lik.

Siden ankeregelen ikke begrenses til å bare gjelde for småkravssaker, vil også andre typer saker kreve ankesamtykke. Disse behandles ikke nærmere i oppgaven, men det gis et par eksempler for å illustrere regelens generelle virkeområde.

For det første kan det blant annet være saker med tvistesum under kr 250.000 som har vært behandlet etter allmennprosessen.¹¹⁰ Et annet eksempel er sivile erstatningssøksmål behandlet sammen med en straffesak,¹¹¹ dersom summen det ankes over er under kr 250.000. Også saker behandlet etter allmennprosessen, hvor tvistegjensstandens verdi i utgangspunktet er over kr 250.000, krever samtykke, dersom parten bare har fått delvis medhold og ankegjensstandens verdi utgjør mindre enn kr 250.000.

Selv om regelen i stor grad berører småkravssaker er det ingen automatikk i at disse krever ankesamtykke. Saker behandlet etter småkravssporet i henhold til tvl. § 10-1 annet ledd

---

¹⁰⁹ Se punkt 2.4.

¹¹⁰ Som vist til i punkt 2.4 er det etter tvl. § 10-1 tredje ledd bokstav d en snever unntaksadgang til å behandle saker med tvistesum under kr 250.000 etter allmennprosessen.

¹¹¹ Se lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (heretter strpl.) § 3, jf. kap 29.

bokstav b-c, faller som utgangspunkt utenfor regelen om ankesamtykke, da de enten har tvistesum over kr 250.000 eller omhandler ideelle verdier. Da det kan antas at disse reglene er lite anvendt i praksis, er det nærliggende å legge til grunn at de fleste småkravssaker krever ankesamtykke.

4.1.2 Verdifastsettelsen i lagmannsretten

Etter tvl. § 17-1 første ledd skal retten av eget tiltak ta stilling til tvistegenstandens verdi når den har betydning for saksbehandlingen. Videre fremgår det av tvl. § 17-2 første ledd tredje punktum at ved anke skal verdien fastsettes til forskjellen mellom resultatet i underinstansen og den ankende parts krav når anken erklæres. Etter reglene er lagmannsretten forpliktet til å foreta en selvstendig prøving av verdien, men kan i stor grad legge til grunn den verdifastsetting som er gjort i tingretten.¹¹² Det fremstår derav som at med mindre det foreligger særlige omstendigheter, forholder lagmannsretten seg til verdifastsettelsen gjort av underinstansen.

Dersom en part mener at verdifastsettelsen i tingretten var feil, kan det ikke brukes som grunnlag for anke av dommen, jf. tvl. § 17-5 annet ledd. I så fall måtte parten ha angrepet kjennelsen om at saken skulle behandles etter småkravprosessen, hvor tingretten foretok sin verdifastsettelse.¹¹³ At avgjørelsen om behandlingsform treffes ved kjennelse, er nettopp for å sikre muligheten for overprøving.¹¹⁴ At partene ikke angrep tingrettens kjennelse kan forstås som at de har akseptert verdifastsettelsen foretatt i første instans. En gjennomgang av praksis fra lagmannsretten viser imidlertid at retten av og til ber om merknader fra partene angående ankeegenstandens verdi i vurderingen av om saken krever ankesamtykke.¹¹⁵ Det tyder på at retten er villig til å ta innspill fra partene angående verdivurderingen, uten at det kan danne grunnlag for anken som sådan.

Sakene som har blitt behandlet etter reglene om småkravprosess krever som oftest ankesamtykke, da grunnlaget for valg av prosessform er at saken gjelder formuesverdier under kr 250.000. Det gjelder uavhengig av om det ankes over hele eller kun deler av kravet, da en anke som gjelder deler av et småkrav åpenbart er under verdigrensen. Dersom

---

¹¹² Ot.prp. nr. 51, s. 430.

¹¹³ Se tvl. § 10-1 fjerde ledd første punktum, jf. NOU 2001: 32 B, s. 812.

¹¹⁴ NOU 2001: 32 B, s 763.

¹¹⁵ Se for eksempel LG-2021-142023

lagmannsretten holder fast ved tingrettens verdifastsettelse vil altså småkravssakene kreve ankesamtykke.

I enkelte tilfeller, uavhengig av hvilket prosesspor saken har vært behandlet etter i tingretten, vil det imidlertid foreligge omstendigheter som gjør at lagmannsretten ikke kan legge tingrettens verdifastsettelse til grunn. Lagmannsretten vil da måtte gjøre en mer omfattende vurdering av ankegjensstandens verdi, for å vurdere om saken krever ankesamtykke.

Slike tilfeller oppstår for eksempel dersom tvistesummen har endret seg fra tingrettens behandling til anken. Det kan skje for eksempel dersom en part i tingretten har blitt idømt å betale et pengekrav på kr 400.000 som han i første instans fullstendig benektet.

Tvistegjenstanden var da kr 400.000 i tingretten. Ved anke til lagmannsretten erkjenner han at han skal betale kr 200.000, men ikke mer. Tvistegjenstandens verdi har da endret seg til kr 200.000.¹¹⁶

Et annet eksempel er i de tilfeller hvor begge parter anker. Altså at en part anker over resultatet i tingretten, og motparten fremsetter en motanke. Det kan tenkes dersom tingretten har idømt en part å betale kr 50.000, og denne parten anker over dommen og mener seg frifunnet. Dersom motparten fremsetter en motanke og mener at kravet egentlig er kr 100.000 blir spørsmålet hvordan ankegjensstandens verdi skal beregnes.

Etter ordlyden i tvl. § 17-2 første ledd tredje punktum skal verdien settes til «forskjellen mellom resultatet i underinstansen og den ankende parts krav». «Den ankende part» er den første av partene som anker over dommen, slik at ordlyden taler for at verdien skal beregnes ut fra dennes krav. I Rt. 2009 s. 556 avsnitt 17 uttaler imidlertid Høyesterett i et obiter dictum at det ved motanke er det samlede beløpet av ankene som skal legges til grunn, slik at ankegjensstandens verdi i det nevnte eksempel utgjør kr 100.000.

Et siste eksempel hvor lagmannsretten ikke kan legge tingrettens verdivurdering til grunn er de tilfeller hvor flere krav trekkes inn i anken. I tvl. § 29-4 annet ledd opplistes de tilfeller hvor flere krav samles i en anke. I slike tilfeller må lagmannsretten foreta en samlet vurdering av kravene for å beregne ankegjensstandens verdi.

---

¹¹⁶ Se tvl. § 17-2 første ledd tredje punktum.

For lagmannsretten vil altså det sentrale spørsmålet i vurderingen av om en sak krever ankesamtykke knyttes opp mot vurderingen av tvistegjenstandens verdi. Dersom lagmannsretten kommer til at ankegjensstandens verdi er over kr 250.000 kreves det ikke samtykke for å fremme anken. Lagmannsrettens adgang til å nekte anke blir da tvl. § 29-13 annet ledd. Dersom retten kommer til at ankegjensstandens verdi er under kr 250.000 krever saken ankesamtykke, og det må det gjøres en konkret vurdering av om samtykke skal gis.

4.2 Begrunnelsen bak regelen om ankesamtykke

Som nevnt i punkt 3.1 er det ikke noen plikt etter EMK å ha en ankeadgang, men dersom statene velger å ha det, må den oppfylle retten til rettferdig rettergang. Statene har imidlertid adgang til å begrense rettigheten med hensyn til rettsmidler, og ankesum er en typisk akseptabel begrensning.¹¹⁷ Det er dermed ikke tvil om at det er adgang til å begrense ankeadgangen for saker under en viss verdi, uten at det kommer i konflikt med retten til rettferdig rettergang.

I norsk rett har man valgt en slik løsning blant annet i tvl. § 29-13 første ledd. Valget om å ha en slik regel kan antas å bygge på en avveining mellom hensynet til effektivitet og retten til rettferdig rettergang. Den videre gjennomgangen av begrunnelsen for regelen gjelder i utgangspunktet generelt, men med noen få bemerkninger som er særlige for saker behandlet etter småkravsprosessen.

Som vist står effektivitet sentralt i norsk prosessrett, og hensynet til en effektiv prosess er et element i begrunnelsen bak regelen om ankesamtykke. Behandling i kun én instans er som regel mer effektivt enn der prosessen fortsetter i to eller tre instanser.

Proporsjonalitetshensynet taler for at det bør være en begrensning i ankeretten. Det er klart at kostnadene ved en behandling i lagmannsretten raskt kan overstige tvistens verdi i saker under kr 250.000. Det finnes ingen tilsvarende regler om begrensede sakskostnader i lagmannsretten som i småkravsprosessen for tingretten, slik at partene risikerer å pådra seg betydelige utgifter ved å ta en sak inn for lagmannsretten.

Hensynet til partene som sådan trekker også i retning av en begrensning. Parter kan bli svært investert i sine egne saker. En risikerer da at de ser seg blind på sin egen sak, slik at de mister

---

¹¹⁷ NOU 2001: 32 A, s. 352 med videre henvisninger til EMD-praksis.

evnen til å gjøre en rasjonell vurdering av mulighetene til å nå frem med kravet sitt. I slike tilfeller kan en begrensning i ankeadgangen være til det beste også for parten som nektes ankebehandling, og på den måten slipper å pådra seg unødvendige kostnader som overstiger tvistegjenstandens verdi.

Så langt kan det se ut som at hensynet til effektivitet taler for at man ikke skal ha noen ankeadgang for saker av mindre verdi. Som vist til tidligere, oppstiller ikke EMK art. 6 nr. 1 et krav om ankeadgang, men stiller bare kvalitetskrav i de tilfeller statene velger å ha slike regler. Norge er altså ikke forpliktet til å ha en ankeadgang for disse sakene.

At retten til overprøving anses som en del av rettferdig rettergang etter GrL § 95 taler imidlertid for at prinsippet er av stor betydning i norsk rett, slik at det ikke vil være aktuelt å utelukke ankeadgangen helt for enkelte sakstyper. Det kan tenkes begrunnet blant annet i målsetningen om å oppnå materielt riktig resultat i flest mulig saker. Når det, som vist, er en forhøyet risiko for feil i småkravssaker, taler også retten til forsvarlig saksbehandling for at det bør eksistere en ankeadgang.

Til tross for at det ikke oppstilles noen plikt etter EMK, og effektivitetshensyn taler mot en ankeadgang i slike saker, illustrerer regelen om ankesamtykke at retten til overprøving og forsvarlig saksbehandling veier tyngre. Når ankeadgangen i tillegg er viktig for å sikre borgernes rettssikkerhet og tillit til domstolene, kan det tenkes at det er begrunnelsen for at slike saker har en ankeadgang, selv om det vil medføre en økt ressursbruk for domstolene. Effektivitetshensynet ivaretas likevel til en viss grad ved at ankeadgangen for disse sakene avhenger av samtykke.

Utgangspunktet er altså at man har en ankeadgang, og at denne kan begrenses av effektivitetshensyn. Spørsmålet er imidlertid om praktiseringen skjer innenfor rammen av en rettferdig rettergang. Videre må også vurderingen av ankesamtykke skje på en slik måte at adgangen faktisk er reell.

4.3 Momenter i vurderingen av om samtykke skal gis

Det fremgår av tvl. § 29-13 første ledd at det ved vurderingen av om samtykke skal gis «blant annet skal tas hensyn til sakens karakter, de behov partene har for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelse som er anket, eller ved behandlingen av saken».

Av ordlyden «blant annet» fremkommer det at listen av vurderingsmomenter ikke er uttømmende. Det taler for at retten må gjøre en konkret vurdering i hver enkelt sak, slik at også andre momenter kan få betydning. Av forarbeidene fremgår det at regelen skal praktiseres med smidighet, og at retten står nokså fritt i vurderingen.¹¹⁸ Videre legger bestemmelsen opp til en bred vurdering,¹¹⁹ slik at lagmannsretten kan se hen til alle momenter som kan være av betydning i den aktuelle sak. Ordlyden «skal» gir likevel en anvisning på at momentene i bestemmelsen må vurderes.

Videre fremgår det av ordlyden «tas hensyn til» at de oppramsede momentene ikke nødvendigvis vil være av avgjørende betydning, og at retten står fritt i vektleggingen av disse momentene opp mot andre argumenter. Utover å nevne de opplistede vurderingsmomenter i loven, gir lovgiver lite veiledning i forarbeidene om hvordan den nærmere samtykkevurderingen skal gjennomføres. Regelen legger dermed opp til at retten har stor frihet i vurderingen av om ankesamtykke skal gis.

4.3.1 Helhetsvurderingen

Når det legges opp til en bred helhetsvurdering innebærer det at lagmannsretten foretar en vurdering av saken som sådan, og behandlingen i tingretten for å vurdere om det er behov for å overprøve saken. En helhetsvurdering innebærer at det ikke nødvendigvis må være et moment alene som taler klart for at overprøving burde skje, men at flere momenter samlet kan gjøre det rimelig å tilby ankebehandling.¹²⁰ Det gjelder til tross for at den aktuelle saken er av lav verdi, slik at kostnadene ved ankebehandling kan overstige sakens verdi.

I vurderingen må de ulike momentene veies opp mot hverandre for å vurdere om det samlet sett foreligger et behov for overprøving. Lagmannsretten vil dermed ikke bare være forpliktet til å se hen til de momenter som skal ivareta retten til rettferdig rettergang eller hensynet til effektivitet, men også andre forhold som kan være av betydning for saken skal tas med.¹²¹

Momentene som løftes frem i oppgaven illustrerer at det er mange forhold som kan få betydning i samtykkevurderingen, også andre enn de lovbestemte. De lovbestemte

---

¹¹⁸ Ot.prp. nr. 51, s. 476.

¹¹⁹ NOU 2001: 32 B, s. 776

¹²⁰ NOU 2001: 32 A, s. 236.

¹²¹ NOU 2001: 32 B s. 776.

vurderingsmomentene er imidlertid vidt formulert, og av den grunn kan det tenkes at de fleste momenter som kan være relevant i vurderingen faller inn under ett av disse. Sett i lys av den brede vurderingen, kan også andre momenter enn de nevnte kunne være aktuell.

Praksis fra lagmannsretten viser at andre relevante momenter kan være at det har kommet nye opplysninger i saken,¹²² eller at det kan sees hen til eventuelle partshjelperes behov for overprøving.¹²³ I teorien har det blitt lagt til grunn at det også kan sees hen til utsikten for at anken vil føre frem.¹²⁴ Det blir imidlertid for omfattende å skulle gå nærmere inn på alle mulige omstendigheter som kan få betydning, slik at de som har blitt trukket frem i oppgaven er de som har gått mest igjen i den praksisen som har blitt gjennomgått.¹²⁵

For anker som gjelder småkravssaker, kan behandlingsmåten få betydning i den nærmere vurderingen, både sett i lys av de angitte momentene i bestemmelsen, samt som et eget vurderingstema i om samtykke skal gis. I det videre drøftes ulike momenter som kan være av betydning i avgjørelsen av ankesamtykke. Inndelingen av momenter er hovedsakelig av pedagogisk karakter, og kan variere etter ulike fremstillingers kontekst. Videre vil også enkelte av momentene naturlig nok kunne overlappe hverandre.

4.3.2 Sakens karakter

Det første vurderingsmomentet fremholdt i bestemmelsen er «sakens karakter». En naturlig språklig forståelse av ordlyden er at det må sees hen til hvilken type sak anken gjelder, og om det er noen særlige omstendigheter ved saken som taler for at den burde overprøves. Utover ordlyden er det ingen kilder i tilknytning til bestemmelsen som sier noe om hvordan momentet skal forstås. Det er imidlertid nærliggende å anta at det må vurderes hvorvidt saken gjelder et komplekst tema eller faktum, som kan tilsi et behov for overprøving.

Det kan antas at jo mer komplisert en sak er, desto strengere krav stilles det til behandlingsmåten. I slike saker er det viktig å sørge for at saken blir tilstrekkelig belyst for retten, for å sikre et materielt riktig resultat. Den forenklete behandlingsmåten i

---

¹²² Beslutning av 19.01.2018 i sak 18-000063ASD-BORG/01.

¹²³ LB-2021-30151.

¹²⁴ Skoghøy (2022), s. 1153.

¹²⁵ I forbindelse med oppgaven er alle avgjørelser tilgjengelig i Lovdata i tilknytning til tvl. § 29-13 med søkeordet «småkrav» i perioden januar 2018 til november 2022 gjennomgått.

småkravsprosessen kan i enkelte tilfeller medføre at mer kompliserte saker ikke blir tilstrekkelig opplyst i tingretten. Da vil det være særlig viktig å sørge for at slike saker kan overprøves i en ytterligere instans.

For småkravssaker kan sakens karakter ofte tale mot å gi samtykke. Sett i sammenheng med tvl. § 10-1 tredje ledd bokstav d om at saker som ikke kan behandles forsvarlig i småkravsprosessen skal gå etter allmennprosess, kan det antas at saker av mer utfordrende karakter ikke behandles etter småkravsprosessen. Dermed er det rimelig å anta at de fleste småkravssaker er enkle nok til at de kan behandles etter en forenklet prosess. Det gjelder særlig i saker hvor både faktum og juss er relativt klart, eller saken gjelder spørsmål som jevnlig er oppe for domstolen. Samtidig er det høy terskel for å benytte unntaksbestemmelsen, slik at det ikke kan utelukkes at også saker i småkravsprosessen kan være kompliserte.

Et eksempel på slike saker er de som oppstår på mer teknisk utfordrende felt.¹²⁶ Da er det ikke nødvendigvis jussen som er vanskelig, men faktum. Dersom en slik sak behandles etter småkravsprosessen, vil det være en risiko for at den forenklete saksforberedelsen og sluttmøtet ikke gir dommerne tilstrekkelig kunnskap om feltet til å foreta en riktig avgjørelse av saken. Det er ikke utenkelig at det kan oppstå saker hvor dommerne tror at småkravsprosessen gir tilstrekkelig kunnskap til å fatte en avgjørelse, uten at det faktisk er tilfellet. Det kan i så fall være et viktig moment i vurderingen av å tillate anke.

Som nevnt er det en utfordring for småkravsprosessen at reglene fremstår å være basert på en presumsjon om at småkrav er enkle saker, og som av den grunn kan løses relativt enkelt. Ofte vil den presumsjonen stemme, men ikke alltid.¹²⁷ Med en slik tankegang er det en risiko for at lagmannsretten nekter samtykke i en småkravssak, fordi det presumeres at den er enkel, slik at det ikke er behov for overprøving. Derfor er det viktig at retten er seg bevisst på at det ikke alltid er tilfellet, slik at det foretas en konkret vurdering av sakens karakter, uavhengig av at det er en småkravssak.

---

¹²⁶ Et eksempel er tvister om mangler ved bolig, som i utgangspunktet skal kunne behandles etter småkravsprosessen, til tross for at det kan være behov for befarings, vitneførsel og lignende, jf. NOU 2001: 32 A, s. 337.

¹²⁷ Se punkt 2.2.

4.3.3 Partenes behov for overprøving

Det neste vurderingsmomentet som fremgår av loven er partenes behov for overprøving. Av ordlyden «partenes behov» fremgår det at det legges opp til en subjektiv behovsprøving. Når det kommer til hvordan den nærmere vurderingen skal gjøres er imidlertid ordlyden taus.

I forarbeidene er det fremhevet at det er viktig å se hen til om saken har økonomisk betydning for parten utover den konkrete tvist.¹²⁸ Når det vurderes hvilken økonomisk betydning saken har for parten, overlapper vurderingsmomentet til en viss grad med ankegjensstandens verdi.¹²⁹ Forskjellen er imidlertid at det her legges vekt på behovet for overprøving, fremfor verdien som sådan.

Først og fremst må det vurderes hvilken økonomisk betydning saken har for parten.

Tvistesummen må da vurderes opp mot partenes økonomiske stilling. For eksempel kan en sak om kr 10.000 være mer betydningsfull for en part som bare har kr 15.000, enn for en som har kr 500.000. Parten som bare har kr 15.000 risikerer langt større konsekvenser av å tape saken, enn det en mer ressurssterk part får. Det kan altså ikke anlegges et objektivt perspektiv.

Videre må en vurdere om saken kan få økonomisk betydning utover selve tvisten. Dersom en part risikerer å miste store deler av sine økonomiske verdier i en sak, er det ikke tvil om at saken kan få betydning utover selve tvisten. Et annet typisk eksempel er bedrifter som står ovenfor en tvist om et spørsmål som ofte kommer opp i deres daglige drift, for eksempel i kundeforhold. For bedriften kan avklaring av tvisten få betydning for deres videre praksis overfor andre kunder, og hindre at de havner i flere små tvister som totalt kan bli kostbare.

Saker som kan få betydning utover den konkrete tvisten, kan unntas fra småkravsprosessen, jf. tvl. § 10-1 tredje ledd bokstav d. Etter bestemmelsen er det imidlertid også et krav at saken må ha «vesentlig» betydning utover den konkrete tvist, slik at det er høy terskel for å unnta saken fra småkravssporet av den grunn. Det forutsetter i så fall at dommeren klarer å beregne sakens betydning utover tvisten, samt at den må være betydelig. Siden det påpekes i forarbeidene at det er en «snever unntaksregel» kan det tenkes at de fleste dommere vil være tilbakeholden med å anvende regelen, med mindre det er åpenbart at saken vil ha ytterligere betydning. De mest åpenbare tilfeller vil sannsynligvis være der saken har prinsipiell

---

¹²⁸ NOU 2001: 32 B, s. 776.

¹²⁹ Se punkt 4.3.5 om ankegjensstandens verdi som vurderingsmoment.

betydning, noe som i seg selv ikke nødvendigvis vil være tilstrekkelig for å overføre saken til allmennprosessen.¹³⁰

Terskelen må imidlertid antas å være lavere når det kommer til samtykkevurderingen, da det ikke er inntatt en slik vesentlighetsbegrensning. At saken ikke ble overført til allmennprosessen i tingretten kan dermed ikke brukes som argument for å nekte samtykke. I samtykkevurderingen vil det da være større rom for å legge vekt på sakens betydning utover den konkrete tvist, dersom det finnes holdepunkter for en slik betydning. At det er en forskjell i vurderingene har gode grunner for seg. Ved ankevurderingen er det tilsynelatende materielt riktig resultat som er det sentrale hensynet, mens det ved valg av prosessform i tingretten hovedsakelig er effektivitetshensyn som ivaretas.

Spørsmålet er videre om det er rom for å legge vekt på forhold som gir behov for overprøving, uten at det knyttes til økonomiske aspekter. Det kan typisk være i saker hvor saken har stor personlig betydning, uten at den økonomiske verdien er særlig høy. Ordlyden i bestemmelsen stenger ikke for en slik adgang. Sett i sammenheng med at det legges opp til en bred helhetsvurdering, bør det kunne tas hensyn til andre behov partene kan ha, for eksempel dersom tvistegenstanden har affeksjonsverdi.

Jo større betydning saken har for en part, desto høyere kan det antas at behovet for overprøving er. Når tvistesummen i utgangspunktet er lav, vil det av hensynet til effektivitet tale mot overprøving, da kostnadene raskt vil bli uforholdsmessige. Likevel er det klart at en part kan ha et større behov for å sikre et riktig resultat i saken der tvistesummen representerer en stor del av dennes tilgjengelige midler. Overprøving kan da bidra med en kvalitetskontroll for parten som risikerer å bli stående igjen med svært lite, dersom saken avgjøres i dennes disfavør.

I HR-2022-640-U vurderte Høyesterett tvistesummen i lys av partenes behov for en riktig vurdering av saken.¹³¹ Tvisten gjaldt et sivilt erstatningskrav for en fornærmet etter en brannstiftelse i ankende parts bolig. Som følge av brannen hadde beboerne i de fire boenhetene i huset mistet alt de eide. I tingretten ble fornærmede (C) tilkjent kr 15.000 i

---

¹³⁰ Robberstad, Anne, *Sivilprosess*, 5. utgave, Fagbokforlaget, 2021, s. 221-222.

¹³¹ Da saken gjaldt et sivilt erstatningskrav som ble behandlet sammen med straffesaken, ble saken behandlet etter allmennprosessen i tingretten.

erstatning.¹³² Ved erstatningsberegningen la tingretten feilaktig til grunn at C hadde fått utbetalt kr 300.000 fra sitt forsikringsselskap, noe som fikk betydning for erstatningsutmålingen.

Ved anke til lagmannsretten var partene enig om at tvistesummen var under kr 250.000, slik at det krevdes samtykke for å fremme anken.¹³³ I samtykkevurderingen viste lagmannsretten til at det forelå en feil ved tingrettens dom som måtte tas i betraktning ved samtykkevurderingen. Det ble imidlertid lagt avgjørende vekt på at ankegjensstandens antatte reelle verdi var så lav at proporsjonalitetshensyn talte mot overprøving.

Ved overprøving av ankenektelsen uttaler Høyesterett i avsnitt 14-15 at det ikke bare kan sees hen til «ankegjensstandens reelle verdi», og påpeker at C er en privatperson med reduserte økonomiske ressurser. Videre vises det til at beløpet i saken vil være av betydning for C i lys av hans økonomiske situasjon. Uttalelsen understøtter klart at det ikke er riktig å bare se ankegjensstandens verdi isolert, men at det må vurderes opp mot partens økonomiske stilling. Behovet for overprøving vil så sees i lys av dette.

Dersom det finnes holdepunkter for at en part har et særlig behov for overprøving kan det tale for å gi ankesamtykke. På motsatt side kan det tale mot ankesamtykke dersom parten ikke berøres i særlig stor grad av saken, verken økonomisk eller på andre måter. Det viktigste er at lagmannsretten er bevisst på at de sakene hvor det foreligger et reelt behov for overprøving, faktisk blir gjenstand for slik prøving.¹³⁴

4.3.4 Svakheter ved avgjørelsen eller behandlingen av saken

Det siste vurderingsmomentet inntatt eksplisitt i lovbestemmelsen er om «det synes å være svakheter ved den avgjørelse som er anket, eller ved behandlingen av saken». Av ordlyden fremkommer det at det i samtykkevurderingen kan tas hensyn til om det foreligger mangler ved saksgangen for tingretten som taler for at en overprøving burde skje.

Videre følger det av ordlyden «synes å være» at det ikke må kunne påvises en slik svakhet. Det er nok at det finnes holdepunkter for at det kan være svakheter. En naturlig språklig

---

¹³² Se dom i sak 21-096248MED-TOIN/TELV.

¹³³ Se beslutning av 19. januar 2022 i sak 22-002172ASD-ELAG/.

¹³⁴ NOU 2001: 32 B, s. 777.

forståelse av ordlyden «svakheter» er at det ikke nødvendigvis må påvises en rettsstridig feil, men at det er tilstrekkelig at behandlingen kunne vært gjort på en mer tilfredsstillende måte. Til sist er det klart at svakheten både kan knyttes både til tingrettens avgjørelse og saksbehandlingen.

Feil i saksbehandlingen eller avgjørelsen er også forutsetningen for lagmannsrettens adgang til å oppheve dommen og sende den tilbake til tingretten, jf. tvl. § 29-12 annet ledd. For at momentet skal få relevans i samtykkevurderingen vil det altså forutsette at opphevelse ikke er aktuelt. Som nevnt forutsettes det her at opphevelse ikke er aktuelt.

Det fremgår av ankesamtykkebestemmelsen at svakheter bare er ett av flere momenter retten skal «ta hensyn til». Ordlyden sier imidlertid ingenting om at svakheten må ha fått betydning for utfallet av saken. Spørsmålet er om det kan oppstilles et slikt krav.

I en avgjørelse fra Eidsivating lagmannsrett la retten en slik presumsjon til grunn, og en feil i tingrettens dom var derfor ikke tilstrekkelig for å gi samtykke.¹³⁵ Ved overprøving i Høyesterett ble det imidlertid uttalt at det var klart at det forelå svakheter ved avgjørelsen, og at det måtte legges vesentlig vekt på fornærmedes behov for at erstatningsutmålingen baseres på riktige forutsetninger. Det var også viktig for å ivareta tilliten til rettsvesenet.¹³⁶ Uttalelsen trekker i retning av at det ikke er et krav av svakheten har hatt innvirkning på resultatet.

Da det tilsynelatende ikke er noen hjemmel av direkte relevans som regulerer spørsmålet,¹³⁷ kan det antas at det ikke stilles et ubetinget krav om at svakheten må ha hatt innvirkning på resultatet for å kunne vektlegges i samtykkevurderingen.

Hvorvidt svakheten har hatt innvirkning på resultatet kan imidlertid antas å få betydning ved vektleggingen av momentet. I så fall kan vekten av argumentet svekkes dersom det ser ut til at resultatet langt på vei blir det samme ved en overprøving. På den annen side kan det antas at

---

¹³⁵ Se beslutning av 19. januar 2022 i sak 22-002172ASD-ELAG.

¹³⁶ HR-2022-640-U avsnitt 17.

¹³⁷ Det nærmeste man kommer en hjemmel som kan regulere spørsmålet er tvl. § 29-21 første ledd, hvor det fremgår at saksbehandlingsfeil tillegges virkning hvis det er nærliggende at den har fått betydning for avgjørelsen. Ordlyden «saksbehandlingsfeil» begrenser imidlertid regelen, slik at svakheter som ikke kvalifiserer til direkte feil faller utenfor bestemmelsen. Av den grunn vil ikke regelen være anvendelig.

det i tilfeller hvor det er klart at svakheten har hatt betydning for resultatet, kan tillegges stor vekt i samtykkevurderingen.

Det kan også være tilfeller hvor det kan vektlegges at saken har vært behandlet så grundig i tingretten, at det ikke synes å være noen svakheter ved behandlingen eller avgjørelsen. Det understøttes av forarbeidene hvor det fremgår at det er et moment mot samtykke dersom det fremstår rimelig klart at resultatet er riktig.¹³⁸ I en sak fra 2021 vektla Hålogaland lagmannsrett momentet på den måten.¹³⁹ I saken ble det lagt avgjørende vekt på at sakens behandling i tingretten, til tross for at den hadde blitt behandlet etter småkravsprosessen, var så grundig at resultatet var solid og overbevisende. Av den grunn ble samtykke nektet.

En sentral del av retten til rettferdig rettergang er at saker avgjøres med materielt riktig resultat. Dersom det finnes holdepunkter for en svakhet ved behandlingen eller resultatet, kan det tale for at mangelen burde rettes opp. Det gjelder særlig dersom svakheten har påvirket utfallet i saken. At saker må tillates anket når det foreligger slike svakheter, kan sies være helt i kjernen av konseptet overprøving. Derfor kan det få stor betydning for spørsmålet om ankesamtykke hvis det avdekkes slike svakheter.

Når det tas stilling til om det foreligger svakheter ved avgjørelsen eller saksbehandlingen vil småkravssaker komme i en særstilling. Småkravsprosessen er bygd opp som en forenklet prosess. Det er da en naturlig konsekvens at det oftere kan foreligger svakheter ved saksbehandlingen, sammenlignet med en behandling etter allmennprosessen. I vurderingen av om det skal gis ankesamtykke må en vurdere om det foreligger svakheter ved behandlingen som går utover det man kan forvente i småkravsprosessen.

Samtidig kan det tenkes at det oppstilles strengere krav for å undersøke om det foreligger svakheter ved behandlingen i småkravsprosessen.¹⁴⁰ Nettopp fordi saken har vært behandlet etter en forenklet prosess, kan sannsynligheten for feil kunne være større. Med mindre svakheterne er åpenbare kan de være vanskelige å avdekke. I så fall er det viktig at lagmannsretten gjør en bred vurdering av hvorvidt det kan foreligge slike svakheter.

---

¹³⁸ NOU 2001: 32 B, s. 776.

¹³⁹ Se kjennelse og beslutning av 26. mai 2021 i sak 21-029860ASD-HALO.

¹⁴⁰ NOU 2001: 32 B, s. 776.

4.3.5 Ankegjensstandens verdi

Ankegjensstandens verdi som vurderingsmoment i samtykkevurderingen fremgår ikke direkte av loven, og kan tenkes å være en del av sakens karakter. Samtidig fremheves ofte verdien i argumentasjonen, slik at det er hensiktsmessig med en egen behandling av momentet.

Det er ikke tvil om at ankegjensstandens verdi kan vektlegges i samtykkevurderingen.¹⁴¹ Det kan begrunnes i hensynet til effektivitet, og nettopp det at saker under kr 250.000 raskt kan bli uforholdsmessig kostbare, slik at ressursbruken ved en ankebehandling ikke er proporsjonal. Proporsjonalitetshensyn kan da tale mot overprøving.

Verdien kan også være relevant for å gi samtykke. Det er forutsatt at regelen skal praktiseres med smidighet, og for de saker som ligger nært opp mot verdigrensen vil verdien være et argument som taler for samtykke.¹⁴² Særlig etter økningen av verdigrensen i 2020 er det viktig.¹⁴³

Spørsmålet er imidlertid hvor mye vekt verdien kan tillegges. Den må da sees i sammenheng med andre momenter i samtykkevurderingen, for eksempel partenes behov for overprøving.

I HR-2022-640-U avsnitt 14 uttalte Høyesterett at lagmannsretten hadde foretatt en for snever vurdering da de hadde lagt avgjørende vekt på at ankegjensstandens reelle verdi var så lav at overprøving ikke ville stå i et rimelig forhold til sakens betydning for den ankende part. I avgjørelsen fra lagmannsretten fremgår det at lagmannsretten bare vurderte den økonomiske verdien isolert sett, uten å se på hvor betydningsfull denne var for den konkrete part.¹⁴⁴

Dommen taler for at det ikke bør legges avgjørende vekt på ankegjensstandens verdi alene for å nekte samtykke.

At det legges stor eller avgjørende vekt på proporsjonalitet med utgangspunkt i ankegjensstandens verdi for å nekte samtykke vil, slik jeg ser det, være problematisk. Som vist til i punkt 4.2 er proporsjonalitetshensyn en bærende del av begrunnelsen for at man har en begrensning i ankeadgangen. Regelen om ankesamtykke er basert på at hensynet til effektivitet i utgangspunktet taler mot overprøving, men at det av hensyn til retten til

---

¹⁴¹ Se blant annet LG-2018-91914.

¹⁴² Ot.prp. nr. 51, s. 296.

¹⁴³ Prop. 133 L, s. 27.

¹⁴⁴ Se beslutning av 19. januar 2022 i sak 22-002172ASD-ELAG

rettferdig rettergang må gjøres en bredere vurdering av om andre forhold kan tale for at overprøving likevel bør skje.

For de saker som omfattes av samtykkebestemmelsen er det klart at disse er uproporsjonale når det kommer til en ren kostnadsvurdering.¹⁴⁵ Det gjelder særlig småkravssaker, da disse som oftest er henvist til småkravsprosessen nettopp fordi de har lav verdi. Da bør ikke den lave verdien være avgjørende for å nekte ankesamtykke. I så fall risikerer man at ankeadgangen for småkravssaker blir illusorisk, slik at det blir vanskelig å påstå at sakene har en reell adgang til overprøving.

I Rt. 2009 s. 604 avsnitt 10 uttalte Høyesterett at «Lagmannsretten vil, hensett til størrelsen av tvistegjenstanden, kunne kvie seg for å gi samtykke til lagmannsrettbehandling med den ressursbruken det vil innebære.» Uttalelsen kom i forbindelse med at Høyesterett vurderte om det var et krav at vilkårene for samtykke etter tvl. § 29-13 første ledd var oppfylt for å kunne oppheve avgjørelsen etter tvl. § 29-12 annet ledd.

Praksis fra lagmannsretten viser at Høyesteretts presumsjon i den nevnte uttalelsen tilsynelatende stemmer. I LA-2021-142839 uttalte lagmannsretten at «Proporsjonalitetshensyn taler med styrke for at samtykke ikke skal gis.» På samme måte ble det i LB-2021-30151 uttalt at «Proporsjonalitetshensynet tilsier at terskelen for å gi samtykke bør ligge høyt.» Sakene viser at verdien gjentatte ganger tillegges stor vekt for å nekte samtykke.

I LF-2022-131817 brukte lagmannsretten i stedet verdien for å understøtte andre momenter som også talte mot overprøving. I avgjørelsen uttalte retten at proporsjonalitetshensyn hadde en viss betydning, etter å ha vist til andre momenter som også talte mot å gi samtykke. Det fremstår derav som at verdien ble benyttet som et støttemoment, fremfor å tillegge den selvstendig vekt i argumentasjonen. For å ivareta partenes rett til overprøving så langt som mulig i småkravssaker, er det nærliggende å anta at det kan være en mer hensiktsmessig løsning.

Det kan altså antas å være akseptabelt at domstolene anvender ankesummen som argument for å gi samtykke. Det er en naturlig følge av at regelen som sådan bygger på en

---

¹⁴⁵ NOU 2020: 11, s. 319.

proporsjonalitetsvurdering. I motsatt retning kan det antas at domstolene burde være forsiktig med å tillegge ankegjensstandens verdi for stor vekt når det gjelder saker om lave summer, og argumentet anvendes mot å gi samtykke. Det gjelder særlig i avveiningen av andre vurderingsmomenter som tar sikte på å ivareta retten til overprøving.

4.3.6 At saken har vært behandlet etter småkravprosessen

Av forarbeidene fremgår det at det er særlig viktig at det gjennom samtykke åpnes for en kvalitetskontroll av saksbehandlingen i tingretten for saker behandlet etter småkravprosessen.¹⁴⁶ I samtykkevurderingen er det altså rom for å se hen til at anken gjelder en småkravssak. I motsetning til at det under sakens karakter ble satt søkelys på at småkrav ofte er enkle saker, er det den forenklete prosessen som er i fokus her, og som kan begrunne behovet for overprøving.

Ved endringen av verdigrensene i 2020 ble det uttalt at behovet for kvalitetskontroll ikke ville bli mindre etter endringen.¹⁴⁷ Det taler for at terskelen for å gi ankesamtykke til småkravssaker har blitt noe senket, særlig for de saker i øvre sjikt av verdigrensen.

Når det oppstilles en mulighet for kvalitetskontroll av småkravssaker får momentet en sammenheng med at det må vurderes om det foreligger svakheter ved avgjørelsen eller saksbehandlingen, slik at momentene kan gli over i hverandre.

At det i samtykkevurderingen kan legges vekt på at saken har blitt behandlet etter en forenklet prosess i tingretten er viktig for å ivareta retten til rettferdig rettergang, sett i lys av den nevnte økte risikoen for feil. Når dette kan vektlegges som et eget vurderingsmoment, kan det forstås som en erkjennelse av den økte risikoen. At det kan trekkes frem som et eget vurderingsmoment er viktig for å skape tillit til domstolene, og gjøre det synbart at retten til overprøving gjelder også slike saker. Det kan også sende et signal om at det er viktig å sørge for en riktig og rettferdig behandling, til tross for at partene henvises til en forenklet prosess i tingretten.

Som nevnt fremstår det som at lovgiver har vurdert det slik at saker med lav tvistesum som oftest får tilstrekkelig behandling i tingretten, og dermed i utgangspunktet ikke er ønsket i

---

¹⁴⁶ NOU 2001: 32 B, s. 776.

¹⁴⁷ Prop. 133 L, s. 27.

lagmannsretten.¹⁴⁸ Dersom borgerne får inntrykk av at det gjelder absolutt, kan det i verste fall medføre at parter ikke ønsker å gå til domstolene med små krav, i frykt for at den forenklete prosessen i tingretten ikke er tilstrekkelig for å få en korrekt avgjørelse. At lovgiver, gjennom forarbeidene, eksplisitt har gitt uttrykk for at det kan legges vekt på at saken har vært behandlet etter småkravprosessen i samtykkevurderingen kan imidlertid bidra til å forhindre et slikt inntrykk. Momentet kunne likevel med fordel vært løftet tydeligere frem i loven.¹⁴⁹

Når det kommer til hvilken vekt argumentet kan tillegges vil det variere etter hvor god behandlingen i tingretten har vært, sett i lys av den aktuelle saken og hvilke krav som kan stilles til forsvarlig saksbehandling. For de enkle sakene, hvor småkravprosessen har vært tilstrekkelig for å belyse saken og fatte en god avgjørelse, vil momentet ha liten betydning for å gi samtykke.

Det var tilfellet i LA 2020-115513 hvor lagmannsretten viste til at behandlingen i tingretten hadde vært mer omfattende enn normalt i småkravprosessen, og vurderte at denne hadde vært god nok til at det ikke syntes å være noen svakheter som kunne tale for å gi samtykke. Beslutningen illustrerer momentets nære sammenheng med det lovfestede vurderingsmomentet om det foreligger svakheter ved behandlingen eller avgjørelsen.

Som påpekt flere ganger kan småkravprosessen medføre en økt risiko for svakheter. Ut fra det kan det tenkes at momentet om at saken har vært behandlet etter småkravprosessen ikke tillegges vekt for eller mot samtykke som sådan, men at det heller oppstiller en strengere plikt for lagmannsretten til å undersøke om det kan foreligge svakheter.

4.3.7 Sakens prinsipielle betydning

Som vurderingsmoment kan det tenkes at sakens prinsipielle betydning faller inn under «sakens karakter». Som det skal redegjøres for er det samtidig et moment som ivaretar egne funksjoner. Derfor er det naturlig å behandle det som et eget punkt.

---

¹⁴⁸ Se punkt 2.2.

¹⁴⁹ Se nærmere under punkt 5.

Dersom en sak kan antas å ha prinsipiell betydning vil det være et sentralt moment i samtykkevurderingen. I så fall kan det tillegges avgjørende betydning for å gi samtykke til anke.¹⁵⁰

Det fremgår av forarbeidene at det er viktig å legge til rette for at prinsipielt viktige saker blir fremmet for Høyesterett for å sikre Høyesteretts rettsavklarende og rettsskapende funksjon.¹⁵¹ Ankereglene må dermed innrettes slik at det blir mulig for Høyesterett å oppnå disse funksjonene.¹⁵² Momentet er også viktig for å sikre sivilprosessens samfunnsfunksjon.¹⁵³

Som en hovedregel er behandling i lagmannsretten en forutsetning for å anke til Høyesterett.¹⁵⁴ Dersom lagmannsretten nekter en sak fremmet vil det altså avskjære muligheten for senere anke til Høyesterett, med den konsekvens at prinsipielle spørsmål blir stående uavklart. Lagmannsretten må dermed være oppmerksom på om saken reiser slike spørsmål, og i så fall gi samtykke til anke.

Sakens prinsipielle betydning er altså et eksempel på et moment i helhetsvurderingen som ikke nødvendigvis tar sikte på å ivareta borgernes rett til rettferdig rettergang eller hensynet til effektivitet. Det er imidlertid klart at det å sikre grunnleggende funksjoner i prosessen er minst like viktig. Uten et velfungerende rettssystem vil verken retten til rettferdig rettergang eller hensynet til effektivitet være av betydning.

Prinsipielle spørsmål kan oppstå innenfor ethvert rettsområde, uavhengig av hvor komplisert saken eller saksfeltet er. Av den grunn er det ikke tvil om at det også innenfor småkravsprosessen kan oppstå saker av prinsipiell betydning, slik at vurderingsmomentet er like aktuelt for småkravssaker.

---

¹⁵⁰ Ot.prp. nr. 51, s. 476.

¹⁵¹ NOU 2001: 32 A, s. 129.

¹⁵² NOU 2001: 32 A, s. 359.

¹⁵³ Se punkt 2.3.

¹⁵⁴ Se tvl. § 30-1 første ledd.

Det finnes flere eksempler i praksis på at lagmannsretten vurderer sakens prinsipielle betydning.¹⁵⁵ Felles for sakene er at behovet for rettsavklaring er det eneste momentet som fremheves i vurderingen og tillegges avgjørende vekt. Det fremstår derav som at det i saker hvor det foreligger et slikt behov ikke er rom for å veie det opp mot andre argumenter, som for eksempel sakens verdi.

At sakens prinsipielle betydning er det eneste som løftes frem i beslutningen må imidlertid også sees i lys av det begrensede kravet til begrunnelse av ankenektelser etter tvl. § 29-13 første ledd,¹⁵⁶ slik at det er mulig at også andre momenter har blitt vurdert uten at de løftes frem i avgjørelsen. At momentet tilsynelatende vektlegges uavkortet tyder likevel på at lagmannsretten har et bevisst forhold til både Høyesteretts- og sivilprosessens funksjoner.

5 Avsluttende vurdering

At det, som vist i kapittel 4, anlegges en bred helhetsvurdering av om det skal gis samtykke medfører både fordeler og ulemper. For parter som ønsker ankebehandling kan det tas hensyn til alle momenter som taler for at anketillatelse bør gis. Domstolene får da et stort rom for å se hen til særlige forhold i den konkrete sak, og kan derav vurdere om saken burde overprøves. Domstolene kan da strekke seg langt for å sørge for en rettferdig rettergang.

På motsatt side vil en helhetsvurdering gå på bekostning av hensynet til forutsigbarhet, og følgelig gjøre det vanskeligere for partene å vurdere om de kan forvente en ankebehandling. Videre vil det også være en ulempe dersom domstolene bygger på en forutsetning om at småkravssaker ikke er ønsket behandlet i mer enn én instans, og av den grunn legger stor vekt på momenter av mindre betydning, på bekostning av bedre begrunnede momenter.

Vektleggingen av momentene vil da kunne bli skjev i forhold til det vil ivareta partene best mulig.

---

¹⁵⁵ Se blant annet beslutning av 20. desember 2018 i sak 18-101597ASD-ELAG/, beslutning av 20. desember 2019 i sak 18-178216ASD-ELAG/ og beslutning av 30. september 2021 i sak 21-132398ASD-ELAG/.

¹⁵⁶ Etter tvl. § 29-13 femte ledd annet punktum må ankenektelser etter første ledd bare begrunnes dersom «særlige forhold» tilsier det. Av Prop. 141 L (2009-2010) Endringer i straffeprosessloven mv., s. 143 fremgår det at tilfeller som krever begrunnelse er svært begrenset.

På grunn av de begrensede krav som stilles til begrunnelse av ankenektelse, kan det være vanskelig for Høyesterett å overprøve samtykkevurderingen. En rød tråd i rettspraksis er at lagmannsretten sjeldent går nærmere inn på begrunnelsen for om samtykke gis eller nektes, annet enn å konkludere, samt av og til vise til ett moment som har fått særlig vekt. En konsekvens av at det ikke kommer frem hva som faktisk har blitt vurdert av retten, er at det kan bli vanskelig å etterprøve hvorvidt vurderingen er god nok.

Til tross for at en helhetsvurdering har både fordeler og ulemper, er det rimelig å legge til grunn at det er det beste alternativet for å kunne begrense ankeadgangen på en hensiktsmessig måte. Da det er særegne forhold i hver enkelt sak som kan være relevant for overprøvingsbehovet, kan det være vanskelig for lovgiver å legge opp til en detaljregulering. Det kan altså antas at ankebestemmelsen i seg selv ikke er problematisk, da det ikke kan sies å være noe prinsipielt i veien med muligheten til å trekke inn hva som helst i vurderingen.

Det er imidlertid en forutsetning at også praktiseringen av regelen ivaretar grunnleggende hensyn. Spørsmålet er dermed hvordan den vurderingen som foretas i praksis ivaretar retten til rettferdig rettergang og hensynet til effektivitet.

Både hensynet til effektivitet og retten til rettferdig rettergang kan sies å gjenspeiles i flere av de nevnte vurderingsmomentene. Ofte kan de ulike momentene komme i konflikt, slik at de må avveies mot hverandre. For eksempel vil ankegjensstandens verdi utvilsomt være et moment som ivaretar hensynet til effektivitet. Samtidig er det et moment som ikke bør tillegges for mye vekt alene, men heller sees i lys av for eksempel partenes behov for overprøving.

Vurderingen av den enkelte parts behov for overprøving er på motsatt side et moment som gjenspeiler hensynet til retten til rettferdig rettergang. Når det gis rom for å se hen til den enkelte parts behov, sikrer det at enhver ankende part får en subjektiv vurdering av om det er nødvendig å overprøve den aktuelle saken. En subjektiv vurdering knytter spørsmålet opp mot parten personlig, og kan på den måten skape større tillit til retten og gi et bedre helhetsinntrykk av prosessen. Det kan bidra til at parten føler seg bedre ivaretatt, og av den grunn akseptere dommens resultat, også når parten ikke får medhold, fordi de oppfatter rettergangen som rettferdig.

Behovet for overprøving ivaretar imidlertid ikke hensynet til effektivitet i noen særlig grad, særlig hvis en ser på tidsperspektivet. En subjektiv vurdering kan være vanskeligere for retten

å foreta, slik at prosessen kan bli mer omfattende. Også vurderingen av om en sak får betydning utover den konkrete tvist kan antas å være krevende for domstolene. Vurderingen kan da ta lengre tid, og på den måten kreve mer ressurser. I enkelte tilfeller, for eksempel det nevnte eksempelet med bedrifter,¹⁵⁷ vil likevel hensynet til effektivitet til en viss grad komme til syne ved at parten slipper å gå gjennom flere tvister med andre kunder, ved at de får en avklaring tidlig og kan endre rutinene sine deretter.

Retten til rettferdig rettergang og målsetningen om materielt riktig resultat har et klart gjennomslag i vurderingen ved at det kan tas hensyn til eventuelle svakheter ved avgjørelsen eller saksbehandlingen. Det samme gjelder når det kan sees hen til at saken har vært behandlet etter småkravsprosessen, dersom det kan sies å oppstille en strengere plikt for domstolene til å vurdere om det kan foreligge svakheter i saken.

Jo vanskeligere og mer krevende behandlingen av en sak i underinstansen er, desto større risiko er det for at det begås feil. Det gjelder særlig for saker av teknisk vanskelighet. Risikoen forsterkes ytterligere når saken behandles etter en forenklet prosess. Å kunne vektlegge det som moment i vurderingen av anketillatelse vil klart sikre borgernes rett til rettferdig rettergang.

Samtidig ivaretas også hensynet til effektivitet ved at det kan vektlegges at en sak ikke har noen særlige særpreg som tilsier at behandlingen skal ha vært utfordrende. Lagmannsretten kan da vektlegge en presumsjon om at tingretten har foretatt en riktig behandling av saken, og at en prosess i lagmannsretten kan være unødvendig, og i så fall ikke verdt ressursbruken.

Momentene som har blitt løftet frem i oppgaven fremstår i utgangspunktet som godt begrunnede og relevante vurderingsmomenter, som gjenspeiler både retten til rettferdig rettergang og hensynet til effektivitet på ulike måter. Hvordan momentene vektlegges og hva som får størst gjennomslagskraft må imidlertid vurderes konkret i den enkelte sak.

De tidligere nevnte avgjørelser fra lagmannsretten illustrerer eksempler på at alle momentene på et tidspunkt har blitt tillagt stor vekt, etter en bredere helhetsvurdering. Derav fremgår det også at verdien gjentatte ganger får stor, og enkelte ganger avgjørende, betydning.¹⁵⁸ Det

---

¹⁵⁷ Se punkt 4.3.3.

¹⁵⁸ Se punkt 4.3.5 om hvorfor momentet ikke bør vektlegges for tungt.

trenger ikke nødvendigvis være fordi lagmannsretten har onde intensjoner, men kan være at de ut fra proporsjonalitetshensyn kvier seg for å gi samtykke i saker om lave verdier.

Hvis formålet med å ha en regel om anketillatelse skal være å ivareta borgernes rett til rettferdig rettergang, herunder retten til overprøving, kan rettigheten utfordres dersom det viser seg at lagmannsretten nekter samtykke, utelukkende fordi det er saker av lav verdi. Småkravssaker vil da i praksis ikke ha noen ankeadgang.

Problemet, slik det fremstår nå, er at terskelen for å gå bort fra en ren verdivurdering virker å være for høy. Spørsmålet blir da hvordan denne terskelen kan senkes. Slik jeg ser det, er det hvertfall to alternativer.

For det første kan lagmannsrettene ta signalene fra den nevnte høyesterettsavgjørelsen fra 2022 hvor lagmannsrettens beslutning om å nekte samtykke ble opphevet, da Høyesterett mente at vurderingen av ankesamtykke hadde vært for snever. Av dommen fremgår det relativt klart at det ikke er tilstrekkelig å se hen til verdien alene for å nekte samtykke. Til tross for at dommen gjaldt et særegent tilfelle hvor tvisten oppsto som følge av en brannstiftelse, er det gode grunner til at uttalelsen må gjelde på generelt grunnlag.

Det andre alternativet er at lovgiver kommer på banen og på et vis presiserer i lovteksten at det må sees hen til at småkravssaker kan kreve ytterligere kontroll, på grunn av den forenklete prosess i tingretten.

Det er lovteksten som er den mest tilgjengelige rettskilden for folk flest. Når momentet kun fremgår av forarbeidene innebærer det en risiko for at det ikke kommer tydelig nok frem for borgerne. I så fall kan det hindre at partene anfører det i samtykkespørsmålet, særlig hvor det er tale om selvprosederende parter uten noen særlig juridisk kompetanse. Siden retten i så stor grad står fritt i samtykkespørsmålet kan det i verste fall medføre at det ikke tas hensyn til i det hele tatt. Det vil i så fall være uheldig for småkravsinnhavere som har et ønske om ankebehandling. Dersom momentet løftes frem i lovteksten kan det skape en større bevissthet hos domstolene til å sikre en kvalitetskontroll i slike saker.

Samtidig er det også en risiko for at en slik presisering i lovteksten kan få uønskede konsekvenser, slik at det ikke nødvendigvis vil være den beste løsningen. For det første kan det at man inntar et slikt moment som tar sikte på særtilfeller som småkravssaker innebære at loven tar et steg i retning av en detaljregulering. Når også andre typer saker omfattes av

bestemmelsen, kan loven bli for omfattende dersom en begynner å kodifisere ulike vurderingsmomenter som kan være relevante i ethvert typetilfelle.

Videre kan det også være en risiko for at domstolene tolker kodifiseringen i retning av et pålegg om å slippe småkravssaker inn til ankebehandling, slik at det gis ankesamtykke i saker hvor det ikke foreligger noe særlig behov. I verste fall vil det i så fall ikke lengre være noen begrensning i ankeadgangen for småkravssaker i praksis, slik at det blir fritt frem for en videre behandling lagmannsretten. Følgelig kan partene risikere å pådra seg store, unødvendige kostnader. I en eventuell kodifisering av momentet vil det altså være viktig at lovgiver er bevisst på de nevnte utfordringene, og utformer loven på en måte som forhindrer slike virkninger.

Referanseliste

Lover og forskrifter:

- Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov
- Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)
- Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)
- Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)
- Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
- Lov 17. april 2020 nr. 26 om endringer i tvisteloven (verdighensene)
- Forskrift 17. april 2020 nr. 807 om ikraftsetting og overgangsregler for lov 17. april 2020 nr. 26 om endringer i tvisteloven (verdighensene)

Internasjonale dokumenter:

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. November 1950 (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen)

Lovforarbeider og andre offentlige dokumenter:

- Dok. nr. 16 (2011-2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven
- Innst. 186 S (2013-2014) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Per-Kristian Foss, Martin Kolberg, Marit Nybakk, Jette F. Christensen, Anders Anundsen, Hallgeir H Langeland, Per Olaf Lundteigen, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om grunnlovfesting av sivile og politiske menneskerettigheter, med unntak av romertall V og romertall XXIV
- Justis- og beredskapsdepartementets «Forslag til endringer i tvisteloven – tvistelovevalueringen», sendt på høring i juli 2018:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/a810bd3445ch4f89a0d8368955f41e2f/horingsnotat---tvistelovevalueringen.pdf> (lest 05. oktober 2022)
- NOU 2001: 32 A Rett på sak Lov om tvisteløsning (tvisteloven)
- NOU 2001: 32 B Rett på sak Lov om tvisteløsning (tvisteloven)
- NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring
- Ot.prp. nr. 47 (1985-1986) Om lov om endringer i rettergangsgivningen

- Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
- Prop. 141 L (2009-2010) Endringer i straffeprosessloven mv.
- Prop. 133 L (2018-2019) Endringer i tvisteloven (verdighensene)

Norske rettsavgjørelser:

Høyesterett

- Rt. 2000 s. 996
- Rt. 2006 s. 179
- Rt. 2006 s. 865
- Rt. 2007 s. 1274
- Rt. 2009 s. 556
- Rt. 2009 s. 604
- Rt. 2009 s. 1118
- Rt. 2010 s. 915
- Rt. 2015 s. 93
- Rt. 2015 s. 334
- Rt. 2015 s. 385
- Rt. 2015 s. 735
- HR-2016-217-A
- HR-2022-640-U

Lagmannsretten

- LA 2020-115513
- LA-2021-142839
- LB-2021-30151
- LF-2022-131817
- LG-2018-91914
- LG-2021-142023

- Beslutning av 19. januar 2018 i sak 18-000063ASD-BORG/01
- Beslutning av 20. desember 2018 i sak 18-101597ASD-ELAG/
- Beslutning av 20. desember 2019 i sak 18-178216ASD-ELAG/

- Kjennelse og beslutning av 26. mai 2021 i sak 21-029860ASD-HALO
- Beslutning av 30. september 2021 i sak 21-132398ASD-ELAG/
- Beslutning av 19. januar 2022 i sak 22-002172ASD-ELAG/

Tingretten

- Dom av 3. desember 2021 i sak 21-096248MED-TOIN/TELV

Avgjørelser fra EMD:

- Delcourt mot Belgia, dom 17. januar 1970 (EMD-1965-2689)
- Golder mot Storbritannia, dom 21. Februar 1975 (EMD-1970-4471)
- Axen mot Tyskland, dom 8. desember 1983 (EMD-1978-8273)
- Sutter mot Sveits, dom 22. februar 1984 (EMD-1978-8209)
- Stanev mot Bulgaria, dom 17. januar 2012 (EMD-2006-36760)
- Hansen mot Norge, dom 2 oktober 2014 (EMD-2009-15319)

Litteratur:

- Aall, Jørgen, «EMKs betydning etter grunnlovsrevisjonen», *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, Vol. 130, 5, (2017) s. 407-432
- Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 5. utgave, Fagbokforlaget, 2018
- Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter 2*, 1. utgave, Fagbokforlaget, 2021
- Blaker Strand, Vibeke, «Den europeiske menneskerettskonvensjonen» Store norske leksikon, 4. november 2022,
http://snl.no/Den_europeiske_menneskerettskonvensjonen (lest 15. november 2022)
- Jensen, Christina, *Småkravsprosessen*, 1. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS, 2021
- Mæhle, Synne Sæther og Aarli, Ragna, *Fra lov til rett*, 3. utgave, Gyldendal Juridisk, 2022
- Pedersen, Jussi Erik og Skoghøy, Jens Edvin A., *Grunnleggende sivilprosess*, 1. utgave, Universitetsforlaget, 2020
- Jensen, Christina, *Småkravsprosessen*, 1. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS, 2021
- Robberstad, Anne, *Sivilprosess*, 5. utgave, Fagbokforlaget, 2021
- Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, 1. utgave, Universitetsforlaget, 2018
- Skoghøy, Jens Edvin A., *Tvisteløsning*, 4. utgave, Universitetsforlaget, 2022

